

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра економіки та підприємництва
імені професора І.М. Брюховецького

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

**на тему: «Розробка та обґрунтування проекту підвищення
ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності аграрного
підприємства»**

Виконав:

Новак Андрій Олександрович
студент спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»
ОП «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

Керівник:

Пилипенко Вячеслав Валентинович
к.е.н., професор кафедри економіки та
підприємництва імені професора
І.М. Брюховецького

Рецензент:

Касьяненко Тетяна В'ячеславівна
к. е. н., доцент кафедри фінансових технологій і
підприємництва Сумського державного
університету

Суми - 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Економіки та підприємництва імені
професора І.М. Брюховецького

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

076 «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність» ОП «Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність»

Затверджую:

Завідувач кафедри

С.І. Терещенко

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Новаку Андрію Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Розробка та обґрунтування проекту підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності аграрного підприємства

2. База практичного дослідження:

ТОВ «За мир» Сумського району Сумської області

керівник роботи **Пилипенко Вячеслав Валентинович, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

« ____ » _____ 2022 р. № ____

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи) «18» грудня 2023 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

наукова, спеціальна та періодична література з питань дослідження теоретичних основ інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, статистична інформація Державної служби статистики України, звітність об'єкта дослідження, інформація з мережі Інтернет.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- дослідження теоретичних основ інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства;
- аналіз інвестиційних можливостей як передумови для здійснення інноваційної діяльності;
- аналіз тенденцій інноваційної діяльності підприємства;
- оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства з використанням методу SWOT – аналізу;
- розробка проекту підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства;
- здійснення економічного обґрунтування доцільності проекту.

6. Дата видачі завдання

05 грудня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	грудень 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	січень 2023 р. – травень 2023 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	червень-серпень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - листопад 2023 р.	
6.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	листопад 2023 р.	
7.	Перевірка на автентичність, опрацювання зауважень керівника.	04 грудня 2023 р.	
8.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	08 грудня 2023 р.	
9.	Рецензування кваліфікаційної роботи	04-07 грудня 2023 р.	
10.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	18 грудня 2023 р.	
11.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	04 грудня-21 грудня 2023 р.	
12.	Захист кваліфікаційної роботи	22 грудня 2023 р.	

Студент _____

Новак А.О.

Керівник роботи _____

Пилипенко В.В.

Перевірку на автентичність проведено. _____

Баранік Н.М.

Кваліфікаційна робота допущена до захисту _____

Лищенко М.О.

АНОТАЦІЯ

Новак А.О. «Розробка та обґрунтування проекту підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності аграрного підприємства».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» ОП «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – СНАУ. Суми, 2023. – Рукопис.

Здобувачем на основі вивчення літературних джерел відмічена важлива роль інновацій в забезпеченні конкурентоспроможності підприємств; поглиблено поняття «інновації», як новостворені товари, послуги, технічні засоби, технології ті інші рішення соціального, управлінського, маркетингового чи іншого характеру, що впроваджені у виробництво, з'явилися на ринку чи почали застосовуватися в інших сферах людського життя.

Досліджено процеси інноваційно-інвестиційної діяльності в ТОВ «За мир» Сумського району. Відмічено, що незважаючи на війну, підприємство спрацювало з прибутком, хоча й значно меншим, ніж у попередніх роках. Прибуток склав 1822 тис грн. Рівень рентабельності 3,5%.

На основі аналізу інвестиційних можливостей як передумов для здійснення інноваційної діяльності зроблені такі висновки: коефіцієнти ліквідності свідчать, що підприємство має можливість для покриття потреб лише на здійснення поточних витрат, для інвестицій ресурси дуже обмежені; показники структури капіталу свідчать, що підприємство достатньо фінансове стійке і незалежне від банківських кредитів; фінансові результати свідчать про майже повну відсутність власних джерел коштів для інвестицій в інноваційну.

На основі аналізу інноваційної діяльності зроблено висновки: інновації, що були впроваджені підприємством, були двох видів: інновації процесу, зокрема, придбано нову техніку, впроваджено новий гібрид соняшнику та здійснено перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів; а також ринкові інновації, зокрема було здійснено пошук нових каналів реалізації рослинницької продукції; більшість інновацій були впроваджені у рослинництві; інновації в придбання техніки покращили якісний стан основних засобів, однак лише у рослинництві; в тваринництві майже всі інші основні засоби використовуються багато років і вони є застарілими, як фізично, так і морально; динаміка капітальних інвестицій мала циклічність, що було обумовлено нестабільністю прибутку по роках.

Автором здійснено оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу ТОВ «За мир» з використанням SWOT-аналізу, яка показала, що підприємство має достатньо сильних сторін, зокрема: здатність підприємства отримувати прибуток, наявність потенціалу до розширення банківського кредитування, активність інноваційної діяльності, наявність тренду до збільшення

капітальних інвестицій; найслабкішою стороною є низька активність інноваційної діяльності в тваринництві.

Здобувачем обґрунтовано доцільність інноваційно-інвестиційного проекту, який передбачає інвестиції у придбання сучасного доїльного обладнання та встановлення сонячних батарей. Кошти запропоновано взяти у кредит.

Проведено оцінку доцільності інноваційно-інвестиційного проекту з урахуванням фактора часу, яка показала, що проект доцільний до впровадження, оскільки чиста теперішня вартість має позитивне значення, тобто сума дисконтованих доходів повністю, навіть з великим надлишком покриває інвестиційні витрати. Індекс доходності інвестицій значно більший від 1,0, що також свідчить про багатократне покриття початкових інвестицій доходами. Термін окупності складе всього 1,3 року. Отже, запропонований проект може бути впроваджений в ТОВ «За мир».

Визначено показники ефективності діяльності підприємства на перспективу з урахуванням впровадження інноваційно-інвестиційного проекту, які засвідчили, що чистий дохід від реалізації продукції зросте, собівартість реалізованої продукції зменшиться, валовий прибуток зросте, у перший та всі наступні роки після сплати кредиту сума фінансових витрат зменшиться, відповідно підприємство буде отримувати чистий прибуток в сумі 21549 тис грн., що на 81% перевищує фактичний показник. Рівень рентабельності складе 40,2%.

Зроблено висновок, що впровадження інноваційно-інвестиційного проекту є доцільним для ТОВ «За мир», оскільки значно покращує показники ефективності його діяльності.

Ключові слова: інноваційний потенціал, інвестиції, інноваційно-інвестиційний проект, обґрунтування доцільності проекту, чиста теперішня вартість, фактор часу.

SUMMARY

Novak A.O. «Development and substantiation of the project to increase the efficiency of innovation and investment activity of an agrarian enterprise».

Qualification work for the degree of «Master» in the specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activity» OP «Entrepreneurship, trade and exchange activity». - Sumy National Agrarian University. Sumy 2023. - Manuscript.

Based on the study of literary sources, the acquirer noted the important role of innovations in ensuring the competitiveness of enterprises; the concept of "innovations" is deepened, as newly created goods, services, technical means, technologies and other solutions of a social, managerial, marketing or other nature that are implemented in production, appeared on the market or began to be used in other spheres of human life.

The processes of innovation and investment activity in "Za Mir" LLC of the Sumy District were studied. It was noted that despite the war, the enterprise worked with a profit, although significantly less than in previous years. The profit amounted to UAH 1,822,000. The rate of return is 3.5%.

Based on the analysis of investment opportunities as prerequisites for carrying out innovative activities, the following conclusions were drawn: liquidity ratios indicate that the company has the ability to cover needs only for current expenses, resources for investments are very limited; indicators of the capital structure indicate that the company is sufficiently financially stable and independent of bank loans; financial results indicate an almost complete absence of own sources of funds for investment in innovation.

On the basis of the analysis of innovative activity, conclusions were drawn: the innovations implemented by the enterprise were of two types: process innovations, in particular, new equipment was purchased, a new sunflower hybrid was introduced, and the transition to remote work of specialists was carried out; as well as market innovations, in particular, a search was made for new channels for the sale of plant products; on the basis of the analysis of innovative activity, conclusions were drawn: the innovations implemented by the enterprise were of two types: process innovations, in particular, new equipment was purchased, a new sunflower hybrid was introduced, and the transition to remote work of specialists was carried out; as well as market innovations, in particular, a search was made for new channels for the sale of plant products.

The author assessed the innovation and investment potential of "Za Mir" LLC using a SWOT analysis, which showed that the company has sufficient strengths, in particular: the ability of the company to make a profit, the presence of the potential to expand bank lending, the activity of innovative activities, the presence of a trend to increase capital investments; the weakest point is the low activity of innovative activities in animal husbandry.

The acquirer substantiated the feasibility of the innovative investment project, which involves investing in the purchase of modern milking equipment and the installation of solar batteries. It is suggested to borrow the funds.

An evaluation of the feasibility of the innovation-investment project was carried out, taking into account the time factor, which showed that the project is feasible before implementation, since the net present value has a positive value, that is, the amount of discounted income completely, even with a large surplus, covers the investment costs. The return on investment index is significantly greater than 1.0, which also indicates that the initial investment is covered by income many times over. The payback period will be only 1.3 years. Therefore, the proposed project can be implemented in Za Mir LLC.

Indicators of the enterprise's performance for the future, taking into account the implementation of the innovation and investment project, were determined, which proved that the net income from the sale of products will increase, the cost of goods sold will decrease, the gross profit will increase, in the first and all subsequent years after the payment of the loan, the amount of financial expenses

will decrease, respectively the company will receive a net profit in the amount of UAH 21,549,000, which is 81% higher than the actual figure. The level of profitability will be 40.2%.

It was concluded that the implementation of the innovation-investment project is expedient for "Za Mir" LLC, as it significantly improves the performance indicators of its activity.

Key words: innovation potential, investment, innovation-investment project, substantiation of project feasibility, net present value, time factor.

ЗМІСТ

	ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	12
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЗА МИР» СУМСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	22
2.1	Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства	22
2.2	Аналіз інвестиційних можливостей як передумови для здійснення інноваційної діяльності	31
2.3	Аналіз інноваційної діяльності підприємства	39
РОЗДІЛ 3	НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЗА МИР»	46
3.1	SWOT – аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства	46
3.2	Розробка проекту підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства	3
3.3	Економічне обґрунтування доцільності проекту	59
	ВИСНОВКИ	67
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	71
	ДОДАТКИ	75
	Додаток А. Звітність підприємства	80

ВСТУП

Актуальність теми. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємств має велике значення в умовах ринкової економіки, оскільки дозволяє здобути підприємствам конкурентні переваги для виживання в конкурентній боротьбі. Важливе значення інноваційно-інвестиційна діяльність має і для аграрних підприємств, забезпечуючи здобуття останніми конкурентних переваг. Тому пошук шляхів підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності для аграрного підприємства залишається актуальним і на даний час.

Проблемі визначення сутності інноваційно-інвестиційної діяльності та пошуку напрямів для підвищення її ефективності присвячені численні публікації вчених, таких як: Ватченко О.Б., Ватченко Б.С., Черевко О.Л. [1], Гук О.В., Шендерівська Л.П., Мохонько Г.А. [3], Гуторов О.І., Ярута М.Ю., Сисоєва С.І. [4], Дудар В.Т., Шумський А.В., Язлюк Б.О. [6], Заїка С., Грідін О., Заїка О. [9], Йохна М.А., Стадник В.В. [10], Кагановський О.С., Чмутова І.М. [11], Малиш І.А. [15], Ткачук О.М., Германюк Н.В. [17], Федоряк Р.А. [18], Хахула Б.В. [19], Kozlovskyi S. [26], Voloshchuk K. [28] та багатьох інших. Однак залишається ще багато невирішених проблем, зокрема щодо подальшого пошуку резервів та обґрунтування проектів підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності аграрних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретичне дослідження сутності інноваційно-інвестиційної діяльності та обґрунтування проекту підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності аграрного підприємства.

Відповідно до визначеної мети в роботі поставлено такі **завдання**:

- дослідження теоретичних основ інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства;
- аналіз інвестиційних можливостей як передумови для здійснення інноваційної діяльності;
- аналіз тенденцій інноваційної діяльності підприємства;

- оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства з використанням методу SWOT – аналізу;
- розробка проекту підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства;
- здійснення економічного обґрунтування доцільності проекту.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та практичні аспекти розробки та обґрунтування проекту підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності аграрного підприємства.

Об’єкт дослідження – інноваційно-інвестиційна діяльність в ТОВ «За мир» Сумського району Сумської області.

Елементами наукової новизни є: *поглиблено* поняття «інновації», як новостворені товари, послуги, технічні засоби, технології ті інші рішення соціального, управлінського, маркетингового чи іншого характеру, що впроваджені у виробництво, з’явилися на ринку чи почали застосовуватися в інших сферах людського життя; здійснено оцінку інноваційно-інвестиційного потенціалу ТОВ «За мир»; розроблено та обґрунтовано інноваційно-інвестиційний проект, який передбачає здійснення інвестицій в придбання та облаштування доїльної зали та встановлення сонячних батарей, що значно покращить показники ефективності діяльності підприємства.

Практичне значення. Основні положення та пропозиції за результатами дослідження, зокрема, результати оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства з використанням методу SWOT – аналізу, а також результати оцінки доцільності запропонованого інноваційно-інвестиційного проекту можуть бути використані працівниками та спеціалістами ТОВ «За мир».

Методи дослідження. В основу теоретичних і методологічних підходів дослідження покладено діалектико-матеріалістичний метод пізнання і системний підхід вивчення інноваційно-інвестиційної діяльності.

Дослідження виконане з використанням наступних методів: *абстрактно-логічного* (при узагальненні та поглибленні теоретичних основ

сутності інноваційно-інвестиційної діяльності, формулювання висновків); *економіко-статистичного* (при аналізі показників діяльності об'єкта дослідження); *порівняння* (при порівнянні показників за досліджуваний період, а також при порівнянні фактичних та проектних показників); *методу SWOT – аналізу* (при здійсненні оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства); *розрахунково-конструктивного* (при здійсненні обґрунтування доцільності впровадження інноваційно-інвестиційного проекту).

Інформаційною базою дослідження є наукова, спеціальна та періодична література з питань дослідження теоретичних основ інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, статистична інформація Державної служби статистики України, звітність об'єкта дослідження, інформація з мережі Інтернет.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи доповідалися і пройшли апробацію на VI-й Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (м. Полтава, 30 – 31 травня 2023 р.); а також на Міжнародній конференції «Управління бізнес-процесами та технологічними інноваціями в сучасних умовах та в післявоєнний період» (м.Київ, Національний транспортний університет. 10-11 жовтня 2023р.).

Публікації. За результатами опубліковано 2 наукові праці.

Структура і обсяг роботи. Основний зміст роботи викладений на 75 сторінках комп'ютерного набору. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел з 28 найменувань і додатків. Кваліфікаційна робота містить 23 таблиці, 3 рисунки, 3 формули та 5 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Останнім часом багато уваги приділяється розвитку підприємств на інноваційних основах. І це не дарма, оскільки в сучасних нестабільних ринкових умовах підприємство зможе вижити та конкурувати лише за умови активного використання виробничих, економічних, маркетингових, управлінських, технологічних, соціальних та інших видів інновацій.

Враховуючи постійно зростаючу невизначеність зовнішніх та внутрішніх умов функціонування підприємства, менеджерам підприємства треба забезпечити гнучкість виробничої та організаційної системи для своєчасного реагування на відповідні впливи та зміни економічної ситуації. В таких умовах значно збільшуються вимоги до обґрунтування та прийняття управлінських рішень, що вимагає поєднання економічних, психологічних, інтуїтивних та математичних методів. Для цього, на думку Ткачука О.М., Германюк Н.В, на сучасних підприємствах слід розробити та впровадити «...засоби методологічного й математичного забезпечення для можливості прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо інноваційних проєктів, що реалізуються в межах промислового підприємства» [17, с.91].

Оскільки, як зазначено в праці [27], і ми з цим згодні, інноваціям та інноваційному розвитку сьогодні відводиться велика роль, то варто коротко охарактеризувати основну термінологію.

Проаналізувавши літературні джерела, в яких наводиться визначення основних термінів [1, 3, 4 7, 10, 15, 20, 25], можемо сформулювати наступні дефініції.

Інновації – це новостворені товари, послуги, технічні засоби, технології ті інші рішення соціального, управлінського, маркетингового чи іншого

характеру, що впроваджені у виробництво, з'явилися на ринку чи почали застосовуватися в інших сферах людського життя.

Інноваційний процес – це процес від виникнення ідеї, здійснення досліджень та експериментів, втілення її у життя та впровадження у виробництво чи життя людей.

Інноваційна діяльність – це останній з етапів інноваційного процесу, що призначений для безпосереднього впровадження у виробництво чи виведення на ринок нового продукту.

Як зазначено в праці [28], інноваційний процес та інноваційна діяльність забезпечують впровадження нових чи удосконалення існуючих продуктів та технологій з метою виробництва та використання високоякісної продукції чи послуг, з метою зменшення виробничих витрат на ресурси та витрат на збут, зростання продуктивності праці, з метою збільшення обсягів виробництва продукції, зменшення часу її виробництва. В кінцевому випадку все вказане призводить до збільшення прибутку підприємства та підвищення ефективності господарської діяльності. Тобто, розвиток підприємства на інноваційних засадах є джерелом зниження витрат виробництва задля ефективного функціонування підприємства.

Таким чином, роль інновацій для конкурування та розвитку підприємства в сучасних реаліях є беззаперечним фактом. При чому, як відмічають вчені [14] у цифровій економіці роль інновацій продовжуватиме стрімко зростати.

Аграрний сектор є важливим сектором національної економіки України. Він також, як і решта галузей економіки, значною мірою залежить від інновацій. Як, відмічають автори Заїка С., Грідін О., Заїка О., ефективний розвиток аграрного сектора економіки та забезпечення його конкурентоспроможності в сучасних реаліях досягаються завдяки активізації інноваційної діяльності, що підтверджується багаторічним досвідом розвинених країн світу [9].

Про велике значення інновацій для подальшого розвитку підприємств аграрної галузі також відмічено у працях [2, 6, 7, 9, 15, 19, 20, 26]. У вказаних працях зазначено, що зниження собівартості сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності використовуваних в сільському господарстві ресурсів та зростання ефективності аграрної діяльності можливе за рахунок впровадження інноваційних технологій, що будуть застосовуватися у виробничому процесі.

Слід відмітити, що інноваційна діяльність має розглядатися поряд з інвестиційною, оскільки для впровадження інновацій потрібні значні інвестиційні ресурси.

Економічний взаємозв'язок інноваційних та інвестиційних процесів полягає в прогнозуванні та формуванні умов для радикальних змін виробничого потенціалу підприємства та інших його складових елементах.

Успішність діяльності підприємницьких структур залежить від наявності інноваційних ідей, впроваджених нових чи удосконалених продуктів, технологій та управлінських рішень, що, в свої чергу, забезпечують фінансову стабільність підприємства. Відповідно, стратегія розвитку підприємств агропромислового комплексу значною мірою залежить від його інноваційних та інвестиційних можливостей. Отже, тісний взаємозв'язок інвестицій та інновацій на підприємстві говорить про те, що розглядати ці процеси відокремлено один від одного не можна. На думку, Дурбалової Н.І., формування мобільних інноваційно-інвестиційних систем, які динамічно розвиваються є одним з основних етапів на шляху досягнення фінансово-економічної стабільності підприємств, що в свою чергу, обумовлює досягнення продовольчої безпеки, відповідно інноваційно-інвестиційна діяльність має підтримуватися на державному рівні. Для досягнення вказаної мети слід розробляти моделі розвитку підприємства з урахуванням його інвестиційно-інноваційного потенціалу, в основі чого мають полягати маркетингові дослідження. Впровадження таких інноваційних моделей розвитку сприятиме зменшенню собівартості

продукції, збільшенню суми виручки та прибутку, що гарантує соціально-економічний ефект в умовах безперервної інфляції [8].

Таким чином, інноваційна діяльність не можлива без інвестиційної.

Інвестиційна діяльність – це діяльність спрямована на вкладення фінансових і не фінансових ресурсів, тобто інвестицій, з метою отримання прибутку чи іншої вигоди. Учасниками інвестиційної діяльності є фізичні чи юридичні особи і, навіть, держави. Учасники виступають інвесторами, кредиторами, виконавцями чи покупцями замовлень. Об'єктами інвестицій може бути будь-яке майно чи інші матеріальні та нематеріальні цінності, на формування яких і витрачаються інвестиційні ресурси.

Інвестування інноваційного розвитку можна розглядати як постійний, цілеспрямований пошук і вибір джерел інвестицій, які використовуються на здійснення досліджень та експериментів, комерціалізацію та використання наукових розробок та виробництво на їх основі нових конкурентоспроможних видів продукції, техніки, впровадження ноу-хау та новітніх технологій для підвищення ефективності функціонування підприємств [28]. Отже, інноваційна та інвестиційна діяльність здійснюються паралельно, вони неможливі одна без одної, тому в економічній літературі досить часто використовується термін «інноваційно-інвестиційна діяльність».

Для підприємств аграрного сектору під інноваційно-інвестиційною діяльністю можна розуміти процес впровадження інновацій, який враховує специфіку ведення сільськогосподарської діяльності та спрямований на вдосконалення чи оптимізацію вже існуючої виробничої або управлінської структури, чи на диверсифікацію основної діяльності аграрного підприємства [15, с.70].

Для здійснення інноваційної діяльності слід займатися інвестиційним забезпеченням. Існують різні джерела інвестування. Відповідно, підприємства мають здійснити ретельний пошук найбільш доцільних джерел

інвестування інноваційної діяльності з метою досягнення поставленої мети інноваційної діяльності.

Розмаїття можливих варіантів здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, а також значна кількість взаємозв'язаних чинників, які зумовлюють обсяги цієї діяльності, вимагають підходу до інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства як до системи.

Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства - сукупність економічних відносин, що виникають у зв'язку з пошуком, залученням і використанням інвестиційних ресурсів, необхідних для інвестування різних напрямів інноваційної діяльності підприємств з урахуванням наявних внутрішніх обсягів цих ресурсів та можливості залучення їх із зовнішніх джерел.

Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства, з одного боку, – це безперервний, послідовний процес пошуку, залучення та використання різних видів інвестиційних ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності, а з іншого, – складна система, що охоплює сукупність джерел інвестиційних ресурсів, відповідних форм та інструментів, які дають змогу обґрунтувати, обрати спосіб ресурсного забезпечення, оцінити його ефективність, і загалом забезпечують комплексний підхід до вирішення питання інвестування.

Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності передбачає фінансування з оплати науково-технічної продукції, контрагентських робіт, поставок спеціального для кожної галузі обладнання, матеріалів і комплектуючих виробів, розрахунків із замовниками, трудовими колективами і державними органами управління, формування основних і оборотних засобів, майнових прав і нематеріальних активів, прав на землеволодіння й землекористування.

Метою інвестування інноваційної діяльності є ресурсне забезпечення позитивних інноваційних зрушень в економіці.

В Україні інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності передбачає використання коштів державного та місцевих бюджетів; власних коштів спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власних чи позикових коштів суб'єктів інноваційної діяльності та інших фізичних і юридичних осіб; інших джерел, не заборонених законодавством України [17].

Основні джерела інвестицій та напрями їх використання на інвестування інноваційної діяльності визначається джерелами їх можливого залучення, які представлено на рис.1.1.

Рисунок 1.1 – Класифікація джерел інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності.

Джерело: Побудовано автором на основі [1, 3, 6, 7, 16].

З рисунку 1.1 бачимо, що здійснювати інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності можна як держаними коштами, так і коштами приватних структур. Державними коштами фінансуються і потреби державного сектору, а також і всі види фундаментальних досліджень,

оскільки ці дослідження не приносять швидкого прибутку і не представляють інтерес для приватних інвесторів. Коштами приватних структур, як власними, так і залученими, фінансуються потреби приватного сектору, а також прикладні дослідження і розробки, оскільки ці дослідження здатні приносити дохід, тому представляють комерційний інтерес для приватних інвесторів.

Відмітимо, що інтенсивність інвестицій в інноваційну діяльність підприємств залежить від специфіки об'єкта інвестування. Так, для підприємств, що виконують дослідження і наукові розробки, норма прибутку, за даними [17, с.95], становить 30-80%, а в інколи може сягати і 400% для окремих високоприбуткових інвестицій. Однак, незважаючи на значний потенційний прибуток від реалізації інновацій, інвестування інноваційної діяльності підприємств є досить проблематичним. Причиною цього є більш тривалий період окупності; високий ризик, пов'язаний з невизначеністю кінцевого результату реалізації інновацій; відсутність гарантій щодо стабільності надходження доходів; потреба у великих початкових капітальних витратах.

І все ж таки, незважаючи на вказані причини, що стримують інвестиції в інноваційну діяльність, завжди знайдуться підприємці, які готові ризикувати заради можливості отримання високого прибутку, що можуть принести інновації.

Спроможність підприємства до інноваційного розвитку визначається його інноваційним потенціалом підприємства, тобто його здатністю впроваджувати інновації у межах обраного стратегічного напрямку розвитку. Можливість здійснювати інноваційну діяльність визначається потенційною спроможністю підприємства до інноваційного розвитку та сукупністю умов, що сприяють чи, навпаки, перешкоджають реалізації інновацій. Готовність підприємства до здійснення інноваційної діяльності визначається спроможністю до інноваційного розвитку і можливістю його реалізації, основні показники представлено на рис.1.2.

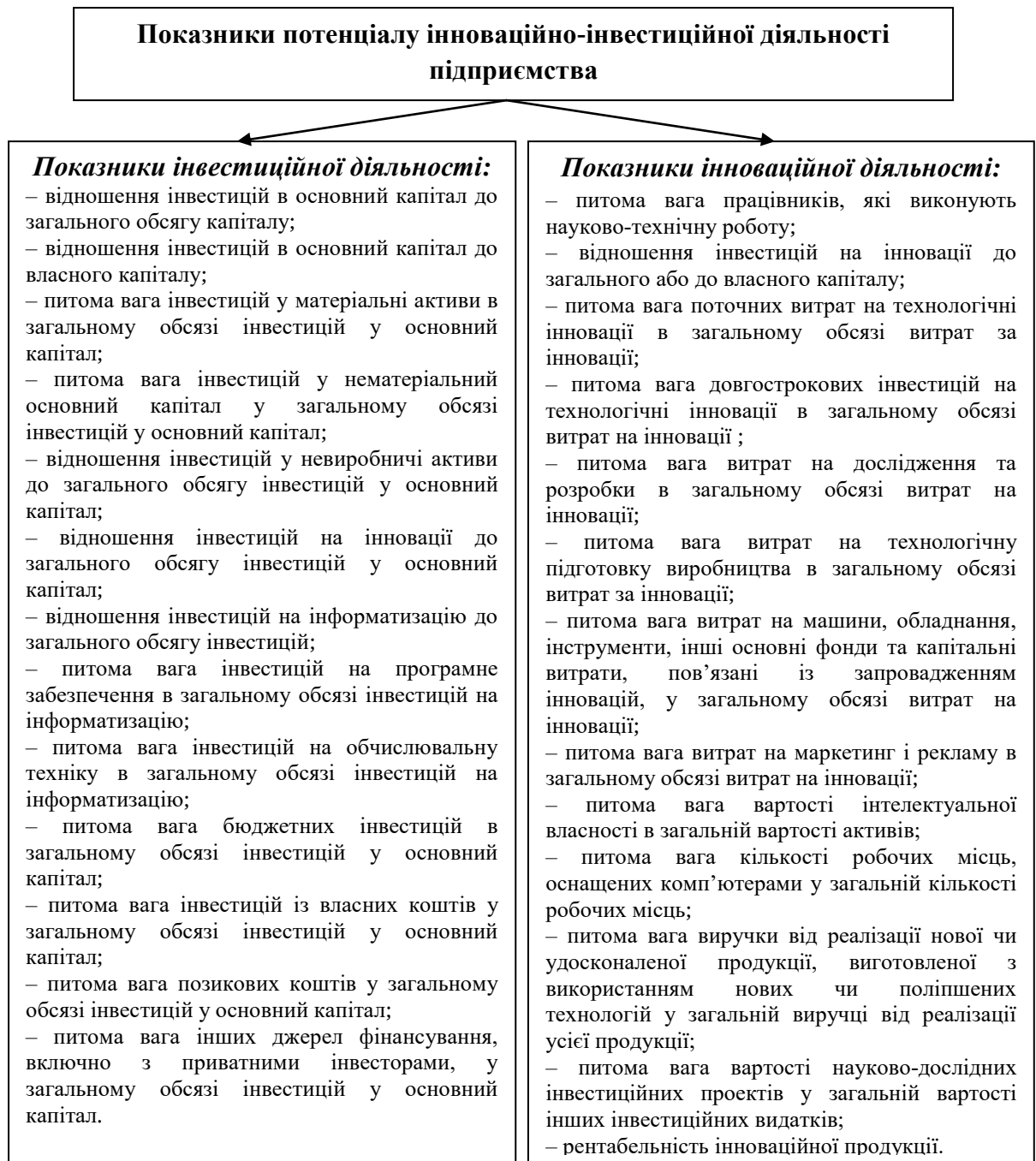

Рисунок 1.2 - Показники потенціалу інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства

Джерело: Побудовано на основі [11] та доповнено автором.

Представлені на рис.1.2 показники дозволяють оцінити рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства.

Відмітимо, що Україна має досить потужний інноваційно-інвестиційний потенціал за такими показниками як зайнятість у наукомісткій

діяльності, поширення широкосмугового інтернету, витрати на інновації, які не стосуються НДДКР, експорт наукомістких послуг. Однак, при цьому використати найбільш повно вітчизняний потенціал заважають чинники, як відсутність достатнього фінансування та підтримки інновацій, низька привабливість дослідницьких систем, недосконалий механізм захисту інтелектуальної власності. На дуже низькому рівні є такі показники, як державні витрати на НДДКР, частка малих та середніх підприємств, що мають маркетингові або організаційні інновації, міжнародні видання науки і бізнесу. Отже, Україна має нереалізовані можливості, які стримують інноваційний розвиток вітчизняних підприємств, особливо це стосується захисту прав інтелектуальної власності та комерціалізації нововведень.

Для вирішення проблем, що стримують інноваційний розвиток підприємств в Україні необхідно:

- удосконалити інституційне середовище та впровадити механізм державного сприяння ринковій реалізації результатів інноваційної діяльності;
- створити сприятливі умови для збільшення потоку інвестицій (в тому числі іноземних) в інноваційну діяльність;
- поширювати науково-технічних програми, що передбачають співпрацю наукового та промислового секторів економіки;
- налагоджувати партнерські відносини зі світовими лідерами інноваційного розвитку;
- модернізувати вітчизняну систему освіти та наукової підготовки відповідно до міжнародних стандартів;
- забезпечити безперервний обмін інформацією, новими розробками, консалтинговими послугами [13];
- удосконалити законодавство із захисту інтелектуальної власності;
- створити умови для формування інноваційної інфраструктури та ринку інноваційних продуктів;
- сформувати сприятливі умови для залучення інвестицій для здійснення інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки через удосконалення

податкового законодавства, формування ринку дешевих інвестицій для інновацій тощо;

- надавати пільги в оподаткуванні або відшкодовувати принаймні частково витрати на інноваційну діяльність аграрним підприємствам;
- сформувати інформаційну політику, спрямовану на створення інноваційного мислення працівників та менеджерів аграрних підприємств.

Результатом здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності є розробка та впровадження інноваційно-інвестиційних проектів.

Інноваційно-інвестиційний проект - це комплекс заходів (організаційно-правових, управлінських, аналітичних, фінансових та інженерно-технічних), спрямованих на розвиток окремих підприємств, галузей, регіонів, метою чого є максимізація прибутку від здійснених ним вкладень або отримання соціальної вигоди [18].

Основними показниками ефективності інноваційних проектів є:

- чиста приведена вартість;
- індекс доходності дисконтованих інвестицій;
- внутрішня норма доходності;
- термін окупності;
- точка беззбитковості [3, 10, 12, 22].

Стратегія інтенсивного розвитку аграрних підприємств також передбачає впровадження інноваційно-інвестиційних проектів. Напрямами інвестування в аграрному секторі є: впровадження ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур; технічне переозброєння аграрного виробництва кращими зразками техніки; розвиток селекційної роботи з виведення нових сортів рослин та порід сільськогосподарських тварин; розвиток біоенергетики; підвищення кваліфікації кадрів; розвиток ринкової інфраструктури; впровадження альтернативних джерел енергії та багато інших, які сприяють підвищенню рентабельності діяльності агропромислового сектору в цілому [7].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЗА МИР» СУМСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «За мир» Сумського району Сумської області є правонаступником Колективного сільськогосподарського підприємства «За мир». Зареєстроване аналізоване ТОВ 29 серпня 2012 року.

В момент заснування утворено Статутний капітал 444000 грн., з якого 61 % належить часнику Суровцову Борису Павловичу, а 39% належить Карпенку Сергію Михайловичу.

Розташоване підприємство за адресою: 42325, Сумська область, Сумський район, с. Кекине, вул. Садова, буд.2.

У своїй діяльності Товариство керується нормативно-правовими актами законодавства України та своїм Статутом. Товариство має відокремлене майно, самостійний баланс, печатку, штамп і бланки зі своєю назвою.

Предметом діяльності ТОВ «За мир», згідно його Статуту, є сільськогосподарське виробництво, а саме виробництво рослинницької продукції, відгодівля великої рогатої худоби, виробництво молока та реалізація товарної продукції і сировини.

Усі питання діяльності Товариства розглядаються Загальними зборами, які є вищим органом управління. Для керування поточною діяльністю в період між Загальними зборами призначений Директор, який є виконавчим органом. Директор здійснює загальне керівництво, підбирає керівників структурних підрозділів та спеціалістів, затверджує їх посадові інструкції,

представляє інтереси підприємства перед третіми сторонами. Директором є Зубко Анатолій Миколайович.

Майно Товариства – це необоротні та оборотні активи, що відображені в балансі Товариства. Підприємство має право вільно розпоряджатися своїм майном за своїми потребами.

Згідно Статуту джерелами майна Товариства є:

- грошові та інші внески Учасників;
- прибуток, одержаний від реалізації продукції, робіт, послуг, а також інших видів діяльності;
- одержання майна та коштів в результаті приватизації згідно з чинним законодавством;
- доходи від реалізації цінних паперів та дивіденди по них;
- кредити банків;
- безоплатна передача майна, пожертви підприємств та громадян;
- майно, отримане на умовах оперативного та фінансового лізингу;
- інші джерела, не заборонені законодавством.

Клімат місцевості, де розташоване ТОВ «За мир», помірно континентальний, з достатньою кількістю теплих днів та опадів для вирощування сільськогосподарських культур. Ґрунти підприємства переважно чорноземи. Бал бонітету яких становить 41. Розмір нормативної грошової оцінки ріллі у підприємстві становить 26793 грн./га.

ТОВ «За мир» для забезпечення безперебійної діяльності вступає у ділові відносини з багатьма контрагентами господарської діяльності з приводу купівлі достатньої кількості та визначеної якості матеріальних ресурсів, сировини, паливно-мастильних матеріалів, запасних частин. Також підприємство має ділові відносини з покупцями своєї продукції.

В таблиці 2.1 перераховані основні постачальники матеріальних ресурсів, сировини та інших засобів, а також основні споживачі сільськогосподарської продукції Товариства.

Таблиця 2.1 - Відомості про основних постачальників продукції

Назва постачальника	Вид продукції чи послуг	Частка в загальному обсязі	Наявність альтернативних постачальників
ТОВ «Агро»	Посівний матеріал	57	ТОВ «Технополь»
ТОВ «Агроноватор»	Мінеральні добрива, засоби захисту рослин	58	ТОВ «Агрономич»
ТОВ «Еволюшин Альянс»	Паливо-мастильні матеріали	32	ТОВ «Олто»
ТОВ «Укрзапчастина»	Запасні частини	44	ТОВ «Рулен»

Джерело: складено автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.1 бачимо, що підприємство має ділові взаємовідносини з багатьма постачальниками. Взаємодія відбувається багато років, тому вони є надійними. Також, що підприємство має широку альтернативу вибору у випадку виникнення проблем із постачанням.

Таблиця 2.2 - Відомості про основних покупців продукції

Назва споживача	Вид продукції чи послуг	Частка в загальному обсязі
ПАТ «БЕЛЬ ШОСТКА Україна»	молоко	93
ПрАТ «Сумський хлібоприймальний комбінат»	Сільськогосподарські культури	68
Приватні заготівельники	худоба	100

Джерело: складено автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.2 бачимо, що підприємство має недостатньо розгалужену мережу реалізації сільськогосподарської продукції, однак з ПАТ "БЕЛЬ ШОСТКА УКРАЇНА" та ПрАТ «Сумський хлібоприймальний комбінат» співпрацює багато років і вони є надійними партнерами. Серед приватних заготівельників, що закупають худобу для забою та реалізації м'яса на ринках Сумської області та за її межами, присутньо дуже багато клієнтів, деякі з них можуть бути разовими, тому ці взаємовідносини не є стабільними.

Далі розглянемо склад та структуру товарної продукції з метою визначення виробничого напрямку та спеціалізації ТОВ «За мир». Розрахунки представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Обсяг і структура товарної продукції

	2020 р.		2021р.		2022р.		В середньому за три роки	
	тис. грн	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Продукція рослинництва – всього	58074	76,7	51693,4	72,2	23195,0	58,7	44320,8	71,2
Зернові та зернобобові	40446,4	53,4	22700,5	31,7	17961,1	45,1	27036,0	43,3
у т.ч. пшениця озима	14087,9	28,3	13735,6	19,2	1248,4	3,1	9690,6	15,5
кукурудза на зерно	24958,3	50,2	8670,2	17,4	16475,0	41,4	16701,2	26,8
гречка	1400,2	2,8	294,8	0,4	237,7	0,6	644,2	1,0
Соняшник	13075,9	26,3	24139,7	33,7	5233,9	13,1	14149,8	22,7
Соя	4551,7	9,2	4853,4	6,8	0	0,0	3135,0	5,0
Продукція тваринництва – всього	17606	23,3	19931,8	27,8	16347,5	41,1	17961,8	28,8
Вирощування ВРХ (в живій масі)	3241,5	4,3	1398,4	2,0	1670,5	4,2	2103,5	3,4
Молоко	14364,5	19,0	18533,4	25,8	14677,0	36,9	15858,3	25,4
Всього по підприємству	75680,0	152,2	71665,0	100	39804,0	100	62383,0	100

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.3 бачимо, що вартість реалізованої продукції у 2022 році до 39804 тис грн., порівняно з 2020 роком на 3587 тис грн. Вартість реалізованої продукції зменшилася по всіх видах, окрім вартості молока, яка, хоч і на трішки, але зросла - всього на 2%. Причиною є те, що молоко реалізується внутрішньому надійному споживачу - ПАТ «БЕЛЬ ШОСТКА Україна». А молокопереробні підприємства Сумської області працюють і під час війни. Чого не скажеш про продукцію рослинництва, яка реалізується через зернотрейдерів на експорт, який був обмежений через блокування та обстріли портів.

Середня за три роки питома вага продукції рослинництва в структурі товарної продукції склала 71,2%, а на тваринництво відповідно припадало 28,8%. Саму більшу частку серед рослинницької продукції займають зернові та зернобобові 43,3%, зокрема кукурудза на зерно, частка якої в середньому

за три роки становить 26,8%. Олійні культури займають друге місце з питомою вагою 27,7%, з них зокрема на соняшник припадає 22,7%.

Найбільшу питому вагу у вартості продукції тваринництва займає молоко, частка якого склала в середньому становила 25,5%. На продукцію вирощування великої рогатої худоби припадало в середньому за три роки 3,4%. Констатуємо, що напрям спеціалізації ТОВ «За мир» - виробництво зернових та технічних культур з розвиненим виробництвом молока.

Аналіз свідчить, що в 2022 році значно змінилася структура реалізованої продукції, що спричинене війною та неможливістю експортувати через порти Чорного моря. Як бачимо, питома вага продукції рослинництва скоротилася з 76,7% до 58,3%, натомість питома вага продукції тваринництва зросла з 23,3% до 41,3%. Отже спеціалізація підприємства відповідає природно кліматичним умовам та реаліям сьогодення. Такі зміни призвели до значного скорочення загальної вартості реалізованої Товариством продукції.

Для аграрного підприємства найголовнішим ресурсом є земельні ресурси. Проаналізуємо склад та структуру яких в наступній таблиці.

Таблиця 2.4- Склад і структура земельних угідь Товариства

Види сільськогосподарських угідь	2020р.		2021р.		2022р.		Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020р.	
	га	%	га	%	га	%	натур. одиниць	%
Сільськогосподарські угіддя – всього	1944,0	100	1944,0	100	1857,3	100	-86,7	95,5
у т. ч. взяті в оренду	1944,0	100	1944,0	100	1857,3	100	-86,7	95,5
Рілля	1815,0	93,4	1815,0	93,4	1846,0	99,4	+31	101,7
Сіножаті	87,1	4,5	87,1	4,5	10,3	0,5	-76,8	11,8
Пасовища	41,0	2,1	41,0	2,1	-	-	-41,0	-
Багаторічні насадження	1,0	0,05	1,0	0,05	1,0	0,1	-	-

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.4 бачимо, що відбулися незначні зміни у складі угідь. Так, площа сільськогосподарських угідь у 2022 році, порівняно з 2020 роком, зменшилася на 4,5% або на 86,7 га. Це сталося через зменшення площі сіножатей на 76,8 га та пасовищ, площа яких скоротилася на 41 га. Причиною цих змін стали припинення дії договорів оренди земельних ділянок з їх власниками. Товариство користується лише орендованою землею.

Про дуже значний рівень інтенсивності використання земель в ТОВ «За мир» свідчить рівень розораності, який становить 99,4% або на 6 процентних пункти більше, ніж у 2020 році.

Також важливим ресурсом для сільськогосподарської діяльності є основні засоби, ефективність використання яких наведена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Забезпеченість Товариства основними засобами та ефективність їх використання

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. у % до 2020р.
1.Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	25379	26674	28476	112,2
2. Фондозабезпеченість на 1 га, тис. грн.	13,1	13,7	15,3	116,7
3.Фондоозброєність, тис. грн.	488,1	544,4	569,5	116,7
4. Фондовіддача	1,95	1,61	1,65	84,7
5.Фондоємність	0,51	0,62	0,61	118,0
6. Вироблено валової продукції в співставних цінах на 1-го середньорічного працівника, тис. грн.	950,3	877,7	959,6	100,9

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.5 відмічаємо збільшення на 12,2% середньорічної вартості основних засобів, вартість яких склала у 2022 році 28476 тис. грн. На збільшення вартості основних засобів Товариства вплинуло придбання трактора «Case» вартістю 1903600 грн. та двох жаток загальною вартістю 1770662 грн. у 2021 році, а також трьох борін загальною вартістю 2106,2 тис. грн. у 2022 році. Такі зміни привели до збільшення фондозабезпеченості та фондоозброєності на 16,7%. Відмічаємо протилежні зміни в показниках фондовіддачі, яка зменшилася на 25,3%, та фондоємності, яка зросла на 18%.

Однак, продуктивність праці залишилася майже без змін. Така динаміка дає змогу констатувати, що ефективність використання основних засобів станом на кінець аналізованого періоду зменшилася.

Наведені дані свідчать, що нові основні засоби купувалися лише для рослинництва. В тваринництві ж досі користуються основними засобами, які вже відслужили рекомендований термін експлуатації.

Також важливим ресурсом для сільськогосподарського підприємства є трудові ресурси, аналіз використання яких в Товаристві наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Ефективність використання трудових ресурсів в Товаристві

Показники	2020р.	2021 р.	2022 р.	Відношення 2022 р. до 2020р., %
Середньорічна чисельність працівників - всього, чол.	52	49	50	96,2
в т.ч. – в рослинництві	26	25	26	100,0
– в тваринництві	26	24	24	92,3
Відпрацьовано в середньому одним працівником, днів	220	222	221	100,5
Вироблено валової продукції в порівняних цінах 2016р. в розрахунку на одного середньорічного робітника всього, тис. грн.	950	878	939	98,8
в т.ч. – в рослинництві	1576	1360	1505	95,5
– в тваринництві	324	376	327	100,8
Вироблено товарної продукції в розрахунку на одного середньорічного робітника всього, тис.грн.	1455,4	1925	796	54,7
в т.ч. – в рослинництві	2234	2976	892	39,9
– в тваринництві	677	831	681	100,6
Середньомісячна заробітна плата 1 працівника, грн.	9655,9	9810	8514	88,2
Отримано в розрахунку на 1 грн. заробітної плати, грн.:				
- товарної продукції	12,6	12,4	8,0	63,5
- прибутку	2,6	3,2	0,4	15,4
Фонд оплати праці, тис. грн.	6025,3	5768,3	5006,2	83,1

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.6 бачимо, що середньорічна кількість працівників Товариства період дослідження зменшилася на 2 особи або на 3,8% і склала у 2022 році 50 осіб. В рослинництві кількість не змінилася, а у тваринництві зменшилася на 2 особи і склала у 2022 році 24 особи. Розподіл працівників між галузями майже однаковий.

Використання робочого часу в підприємстві збільшилося на один день і склало у 2022 році 221 день.

Показники продуктивності праці в рослинництві як за валовою, так і, особливо, за товарною продукцією зменшилися, що пов'язано із зменшенням фізичних обсягів виробництва та, більшою мірою, з труднощами реалізації рослинницької продукції у 2022 році. Показники продуктивності праці в галузі тваринництва як за валовою, так і за товарною продукцією зросли, хоч і зовсім незначно. Оскільки продукція тваринництва повністю йде на внутрішній ринок, а саме на переробне підприємство, і труднощі з реалізацією, спричинені війною, не вплинули на можливість підприємства реалізувати продукцію. Єдине, що у березі 2022 року не було реалізації молока через неможливість його транспортування внаслідок окупації, отже молоко роздавалося населенню безкоштовно.

Середня заробітна плата одного робітника зменшилася за період дослідження на 11,8% і склала у 2022 році 8514 грн., що пов'язано із зменшенням доходів підприємства та неможливістю підвищувати заробітну плату під час війни. Відповідно зменшився і фонд оплати праці, а саме на 16,9%. Показники виходу товарної продукції та прибутку в розрахунку на 1 грн. заробітної плати у 2022 році порівняно з 2020 роком значно зменшилися, особливо по прибутку – у 6,% раз.

Констатуємо, що трудові ресурси в ТОВ «За мир» використовувалися за період дослідження неефективно, але виною є війна, а не внутрішні процеси підприємства.

Далі проаналізуємо основні економічні показники діяльності Товариства.

Таблиця 2.7 - Динаміка основних економічних показників діяльності Товариства

Показники	2020р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020р., %
1. Вартість валової продукції у співставних цінах, тис.грн	49412	43008	46972	95,1
на 100 га с.-г., тис.грн	2542	2212	2529	99,5
на 1 середньорічного працівника, тис.грн	950	878	939	98,9
на 100 грн основних виробничих фондів, тис.грн	195	161	165	84,7
2. Вартість товарної продукції, тис.грн	75680	71665	39804	52,6
на 100 га с.-г. угідь, тис.грн	3893	3686	2143	55,1
на 1 середньорічного працівника, тис.грн	1455	1463	796	54,7
3. Валовий прибуток, тис.грн	23044	29045	13314	57,8
на 100 га с.-г., тис.грн	1185	1494	717	60,5
на 1 середньорічного працівника, тис.грн	443	593	266	60,1
4. Чистий прибуток, тис.грн	15559	18332	1822	11,7
на 100 га с.-г., тис.грн	800	943	98	12,3
на 1 середньорічного працівника, тис.грн	299	374	36	12,2
5. Рівень сукупної рентабельності, %	25,7	25,9	3,5	-22,2

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.7 бачимо, що вартість валової продукції у співставних цінах зменшилася на 4,9% і склала у 2022 році 46972 тис грн. відповідно зменшилися показники її виходу в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, одного працівника та 100 грн. основних виробничих фондів. Причиною є зменшення фізичного обсягу виробництва.

Вартість товарної продукції, а також показники її виходу в розрахунку на на 100 га сільськогосподарських угідь та на одного працівника зменшилися, причиною чому є зменшення обсягів реалізації через війну.

Зменшення виручки обумовило зменшення чистого прибутку з 15559 тис грн. до 1822 тис грн. або майже в 10 раз. Відповідно зменшилися і показники його виходу на 100 га сільськогосподарських угідь та на одного працівника.

Рівень сукупної рентабельності в довоєнні роки був стабільним і складав 25%, а у воєнному 2022 році зменшився до 3,5%. Таким чином

основні економічні показники свідчать про зниження ефективності господарювання у ТОВ «За мир» за період дослідження.

2.2 Аналіз інвестиційних можливостей як передумови для здійснення інноваційної діяльності

Інноваційна діяльність підприємства неможлива без належного забезпечення підприємства фінансовими ресурсами. В якості джерел інновацій можуть виступати й інвестиції як внутрішні, так і зовнішні.

Отже для виявлення передумов для здійснення інноваційної діяльності проаналізуємо стан з інвестиційним забезпеченням ТОВ «За мир», що можна здійснити за методикою оцінки інвестиційної привабливості.

Таблиця 2.8 – Показники ліквідності ТОВ «За мир»

Показники	Нормативне значення	2020р.	2021 р.	2022 р.
Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	1,5 - 2	2,4	2,7	2,6
Проміжний коефіцієнт покриття (швидкої ліквідності)	0,5-1,0	0,6	0,5	0,2
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35	0,04	0,06	0,03
Власні оборотні кошти	> 0	35355	49835	50566
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	> 0 збільшення	0,6	0,6	0,6
Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	$> 0,5$	0,8	0,8	0,7
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	збільшення	0,0	0,01	0,0
Коефіцієнт покриття запасів	> 1	1,333	1,21	1,06

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.8 бачимо, що коефіцієнт поточної ліквідності в кожному році перевищував нормативне значення, що свідчить про те, що оборотних коштів вистачало для покриття поточних зобов'язань, навіть з надлишком, отже це є позитивним явищем для підприємства. Проміжний

коефіцієнт покриття або коефіцієнт швидкої ліквідності у 2020-2021 рр. був на рівні нижньої межі діапазону нормативних значень, тобто оборотних коштів, без врахування вартості запасів, якраз вистачало для покриття поточних зобов'язань. У 2022 році, як бачимо оборотних активів вже не вистачало для покриття поточних зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності в кожному році був значно меншим порогового рівня. Це свідчить про те, що в підприємства не вистачало абсолютно ліквідних джерел, тобто грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, на покриття поточних зобов'язань. Отже, ліквідність підприємства погіршилася, що свідчить про недостатність коштів для фінансування поточної діяльності, відповідно на здійснення інвестицій підприємство коштів не мало.

Сума власних оборотних коштів була позитивною в кожному році, що відповідає нормативному значенню. При чому намітилася тенденція до її збільшення за аналізований період. Однак, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами свідчить, що в кожному році оборотні активи власними коштами фінансувалися лише на 60%, хоча нормативу це відповідає.

Запаси і витрати власними оборотними коштами фінансувалися у 2020-2021 рр. на 80%, а в 2022 р. на 70%, про що свідчить коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами. Позитивним є те, що значення цього коефіцієнту в кожному році було вищим нормативного рівня.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів не відповідає нормативу і свідчить про те, що частка грошей в оборотному капіталі становила мізерну частку, чого не достатньо для його маневреності.

Коефіцієнт покриття запасів свідчить, що вони покривалися не лише за рахунок власних, а й за рахунок поточної заборгованості, суми чого вистачало з надлишком для покриття запасів, оскільки коефіцієнт перевищує норматив в кожному році, однак на кінець періоду його значення зменшилося.

Таким чином, коефіцієнти ліквідності свідчать, що підприємство має можливість для покриття потреб на здійснення поточних витрат. Для інвестицій же ресурси дуже обмежені або навіть відсутні, особливо у 2022 р.

Фінансування діяльності підприємства, як поточної, так і інвестиційної, здійснюється за рахунок власних та позикових коштів.

Проаналізуємо, структуру капіталу ОВ «За мир», яка може свідчити про фінансову стійкість підприємства та його можливості до здійснення інвестицій, в тому числі й на інноваційну діяльність.

Таблиця 2.9 – Показники структури капіталу ТОВ «За мир»

Показники	Нормативне значення	2020р.	2021 р.	2022 р.
Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,70	0,72	0,71
Коефіцієнт заборгованості	$\leq 0,5$	0,30	0,28	0,29
Коефіцієнт фінансового левириджу	$\geq 1,0$	2,38	2,61	2,51
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	$\geq 1,0$	1,69	2,44	6,54

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.9 бачимо, що коефіцієнт автономії перевищує порогове значення і свідчить, що частка власного капіталу становить 70% у загальному капіталі. Частка позикового, відповідно становить біля 30%. Такі значення свідчать про високий рівень автономності ТОВ «За мир» та незалежність його від банківських та інших кредитів, що характеризується як позитивне явище.

Коефіцієнт фінансового левириджу свідчить, що власний капітал перевищує позиковий у понад 2,5 рази, при чому цей коефіцієнт збільшився з 2,38 до 2,51, що разом з попередніми двома коефіцієнтами свідчить про достатньо високий рівень фінансової стійкості.

Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості перевищує порогове значення, при чому коефіцієнт значно зростає за період дослідження. Це свідчить, що сума дебіторської заборгованості зменшується, що добре для підприємства і позитивно впливає

на зміцнення фінансової стійкості. Однак, фахівцям підприємства варто слідкувати за термінами погашення кредиторської та дебіторської заборгованості. Якщо термін погашення кредиторської настає раніше, ніж термін погашення дебіторської, то у підприємства може не виявитися достатньо коштів для погашення кредиторської заборгованості, що загрожує фінансовій стійкості.

Отже, при фінансовому плануванні слід збалансовувати терміни погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Таким чином, показники структури капіталу ТОВ «За мир» свідчать, що підприємство достатньо фінансове стійке і незалежне від банківських кредитів.

Коефіцієнт автономії, що значно перевищує порогове значення ($0,7 > 0,5$), свідчить про наявність потенціалу для розширення банківського кредитування, в тому числі й на здійснення інвестицій в інноваційну діяльність.

Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості, хоча й значно перевищує порогове значення, однак свідчить про наявність проблеми існування дебіторської заборгованості в підприємстві. Це негативно впливає на стан фінансової стійкості.

Отже, доречними буде проаналізувати склад та структуру оборотних засобів в ТОВ «За мир».

Оборотні засоби – це засоби виробництва, які повністю споживаються протягом одного виробничого циклу, втрачають натурально-речову форму і повністю переносять свою вартість на готовий продукт. Вони є матеріальною основою для виготовлення продукції, тому важливо аналізувати процеси їх використання. Від забезпеченості підприємства оборотними засобами залежить безперебійність роботи підприємства. Також їх склад та структура впливають на показники фінансової стійкості підприємства.

Аналіз складу та структури оборотних засобів в ТОВ «За мир» наведено в наступній таблиці.

Таблиця 2.10 - Склад і структура оборотних засобів

Стаття активу балансу	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відношення, 2022р. до 2020 р., %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	
Запаси	36684	68,2	51702	72,9	67668	82,6	184,5
виробничі запаси	3195	5,9	6182	8,7	7572	9,3	237,0
незавершене виробництво	10806	20,1	12751	18,0	10137	12,3	93,8
готова продукція	22684	42,2	32770	46,2	49959	61,0	220,2
Поточні біологічні активи	3380	6,3	3882	5,5	4081	5,0	120,7
Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги	12553	23,3	13922	19,6	8790	10,7	70,0
Поточні фінансові інвестиції	1024	1,9	1024	1,4	1024	1,2	100,0
Гроші і їх еквіваленти	161	0,3	357	0,6	359	0,5	223,0
Разом	53802	100,0	70887	100	81913	100,0	152,2

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.10 бачмо, що сума оборотних засобів за три роки збільшилася на 522% і склала 81913 тис. грн. у 2022 році, що пов'язано із зростанням цін на ресурси. Найбільшу питому вагу в структурі оборотних фондів займають запаси, при чому їх частка зросла з 68,2% до 82,6%. Серед них найбільшу питому вагу займає готова продукція, її частка також зросла з 42,2% до 61,0%, що є характерним для виробничого підприємства. Також велика частка понад 20% у 2020 році припадає на незавершене виробництво, що пояснюється специфікою сільського господарства, а саме необхідністю проведення осіннього обробітку ґрунту під урожай майбутнього року, посівів озимини та наявністю тварин на вирощуванні та відгодівлі. При цьому слід відмітити, що у 2022 році частка незавершеного виробництва зменшилася з 20,1 до 12,3%.

Негативним є те, що в структурі оборотних засобів присутня дебіторська заборгованість, хоча позитивом є зменшення її частки за три роки з 23,3% до 10,7%. Однак, підприємству все рівно необхідно знаходити шляхи для ліквідації дебіторської заборгованості.

Відмітимо, що частка складової оборотних засобів «Гроші та їх еквіваленти» становить незначні суми та мізерну питому. Це свідчить, що підприємство не має достатньо абсолютно ліквідних засобів для погашення заборгованостей, що значно погіршує маневреність підприємства. Це підтверджує наш висновок при аналізі коефіцієнтів ліквідності.

Отже, підприємству слід шукати резерви для збільшення абсолютно ліквідних оборотних засобів.

Далі проаналізуємо ефективність використання оборотних засобів.

Таблиця 2.11 - Показники економічної ефективності використання оборотних засобів

Показники	2020 р.	2021 р.	2022р.	Відхилення (+,-) 2022р. від 2020р.	
				натуральних одиниць	%
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	53802	70887	81913	+28111	152,2
Доход від реалізації продукції, тис. грн.	75680	71665	39804	-35876	52,6
Коефіцієнт оборотності	1,4	1,0	0,5	-0,9	35,7
Коефіцієнт закріплення, грн.	0,7	0,9	2,1	+1,4	300,0
Тривалість 1 обороту, днів	261,0	361,0	730,0	+469	279,7
Рентабельність, %	28,9	25,8	2,2	26,7 п.п.	x
Сума вивільнених (дод. залучених) оборотних засобів, тис. грн.	-	+19907	+40799	x	x

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.11 бачимо, що показники ефективності використання оборотних засобів свідчать про значне погіршення ефективності їх використання. Так, коефіцієнт оборотності скоротився майже в три рази і склав всього пів обороти за рік, відповідно тривалість обороту склала 730 днів. Це пояснюється труднощами з реалізацією продукції під час війни, в результаті чого підприємство змушене довго зберігати продукцію на складах, що негативно позначається на його діяльності, оскільки відволікає значну суму коштів з обороту і спричиняючи нестачу обігових коштів для фінансування поточної діяльності.

Рівень рентабельності використання оборотних засобів також зменшився і склав всього 2,2%.

За рахунок такого значного збільшення тривалості обороту, що відволікало кошти з обороту, з'явилася додаткова потреба в оборотних засобах 19907 тис грн. у 2021 році та 40799 тис грн. у 2022 році.

Таким чином Товариству слід шукати напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів в довготривалій перспективі, оскільки збільшення додаткової потреби в оборотних засобах відволікає кошти і не дає можливості фінансувати навіть поточну діяльність, не говорячи вже про фінансування інвестицій.

Наступним етапом проаналізуємо фінансові результати та рентабельність діяльності ТОВ «За мир», від яких значною мірою залежить можливість інноваційно-інвестиційної діяльності.

Таблиця 2.12 - Фінансові результати діяльності ТОВ «За мир»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022р.	Відхилення 2022 р. від 2020р, (+,-)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	75680	71665	39804	52,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	52636	42620	26490	50,3
Валовий прибуток (збиток)	23044	29045	13314	57,8
Інші операційні доходи	3606	6163	1718	47,6
Адміністративні витрати	1845	3743	3620	196,2
Витрати на збут	4251	7241	6813	160,2
Інші операційні витрати	3092	5384	811	26,2
Фінансовий результат від операційної діяльності (збиток)	17462	18840	3788	21,7
Інші фінансові доходи	6	254	40	6,6 раз
Фінансові витрати	1909	762	2006	105,1
Чистий фінансовий результат (прибуток)	15559	18332	1822	11,7

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.12 бачимо, що у 2020-2021рр. спостерігалася стабільність у діяльності ТОВ «За мир». Показники доходів та витрат значних змін не зазнавали. У 2022 році відбулося значне скорочення доходу від реалізації продукції та валового прибутку. Останній зменшився навіть

незважаючи на зменшення собівартості реалізації продукції. Причиною цього є зменшення обсягів реалізації рослинницької продукції, що було характерне для всіх вітчизняних підприємств у зв'язку з війною.

Інші операційні доходи зменшилися. Однак, за рахунок значного зростання адміністративних витрат – на 96%, а також витрат на збут – на 60,2%, фінансовий результат від операційної діяльності зменшився у 5 раз.

Інші фінансові доходи, хоч і зросли у 6,6 раз, однак залишилися незначними. Фінансові витрати зросли на 5,1%.

Таким чином, зменшення обсягу реалізації, що спричинило зменшення валового прибутку та собівартості реалізованої продукції на фоні значного зростання всіх інших витрат операційної та фінансової діяльності призвело до зменшення чистого прибутку з 15559 тис грн. до 1822 тис грн.

Позитивним є те, що у 2022 році, незважаючи на негативні впливи наслідків війни, ТОВ «За мир» отримало, залишилося прибутковим, хоча прибуток і скоротився у 8,5 раз.

Таким чином, аналіз фінансових результатів свідчить про майже повну відсутність власних джерел коштів для інвестицій в інноваційну діяльність.

Далі проаналізуємо показники рентабельності підприємства

Таблиця 2.13 – Показники рентабельності діяльності ТОВ «За мир», %

Показники	2020р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. від 2020р., (+,-)
Рівень рентабельності виробництва продукції	43,4	68,1	50,2	+6,8 п.п.
Рівень рентабельності операційної діяльності	28,2	31,9	10,0	-18,2 п.п.
Рівень рентабельності власного капіталу	25,2	22,9	2,2	-23,0 п.п.
Рівень рентабельності позикового капіталу	60,1	59,7	5,6	-54,5 п.п.
Рівень рентабельності сукупного капіталу	17,8	16,5	1,6	-16,2 п.п.
Рівень рентабельності основних засобів	61,3	68,7	6,4	54,9 п.п.
Норма прибутку	19,6	18,8	1,7	-17,9 п.п.
Рівень сукупної рентабельності	25,7	25,9	3,5	-22,2 п.п.

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.13 бачимо, що показник рентабельності виробництва продукції збільшився на 6,8 п.п. і склав у 2022 році 50,2 п.п. Це свідчить, що внутрішні можливості підприємство використовувало ефективно для виробництва продукції. А рівень рентабельності операційної діяльності зменшився на 18,2 п.п. і склав 10%. Це сталося, як ми вже відмітили вище, через, що значно зросли адміністративні витрати, та витрати на збут.

Всі інші показники рентабельності значно скоротилися що сталося через значне зменшення обсягів реалізації продукції під впливом зовнішніх чинників.

Таким чином, аналіз інвестиційних можливостей показав, що у 2022 році значно зменшилися можливості в ТОВ «За мир» для здійснення інвестицій, в тому числі й в інноваційну діяльність. До цього року підприємство працювало стабільно, отримувало прибуток 15-18 млн грн. Отже, констатуємо, що стабільних умов діяльності, ТОВ «За мир» спроможне займатися інноваційно-інвестиційною діяльністю.

2.3 Аналіз інноваційної діяльності підприємства

Інноваційна діяльність спрямована на формування конкурентних переваг підприємства, які допомагають вижити в ринковому середовищі. Сутність і роль інновацій та інноваційної детальності детально розглянуто в розділі 1 даної кваліфікаційної роботи.

В даному розділі присвяtimo увагу аналізу інновацій та інноваційної діяльності в досліджуваному ТОВ «За мир»

Проведений аналіз інвестиційних можливостей як передумов інноваційної діяльності показав, що у 2020-2021 рр. ТОВ «За мир» мало можливості займатися інноваційною діяльністю, оскільки було прибутковим. Однак, така можливість була зведена нанівець у 2022 році у зв'язку з війною,

під дією чого підприємство, хоч і залишилось прибутковим, однак сума отриманого прибутку не дозволяла впроваджувати інновації.

Аналіз інноваційної діяльності в ТОВ «За мир» розпочнемо з розгляду прикладів впроваджених інновацій в підприємстві за аналізований період. Впроваджені приклади інновацій згруповані за ознаками згідно існуючої класифікації інновацій, що представлена в [4,10] і представлені в наступній таблиці.

Таблиця 2.14 - Класифікація інновацій, що впроваджені в ТОВ «За мир»

Ознака класифікації	Види інновацій	Приклади інновацій та рік введення	Рік введення
1	2	3	4
За змістом	- інновації процесу	Придбано трактор «Case», 1 культиватор, 1 сівалку, 1 плуг, 1 роздавач кормів для ВРХ.	2017 р.
		Придбано трактор «Claas», 2 культиватори, 1 сівалку.	2019 р.
		Перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів.	2020 р.
		Придбано трактор «Case» та 2 жатки. Впроваджено новий гібрид соняшнику Альзан.	2021р.р
		Придбано 3 борони.	2022 р.
	- ринкові інновації	Пошук нових каналів реалізації рослинницької продукції, зокрема соя та соняшник частково були реалізовані переробним підприємствам, а не зернотрейдерам	2022 р.
За ступенем новизни	- базові	Всі наведені приклади впроваджених інновацій відносяться до поліпшувальних	2017-2022 рр.
	- поліпшувальні		
	- псевдоінновації		
За масштабами новизни	- на рівні робочого місця	Перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів.	2020 р.
	- на рівні виробничого підрозділу	Придбання техніки та впровадження нового гібриду соняшнику	2017-2022р.р.
	- на рівні підприємства	Нові канали реалізації	2022 р.
За сферою діяльності підприємства	- на вході в підприємство	Придбання техніки та впровадження нового гібриду соняшнику	2017-2022рр.
	- на виході з підприємства	Насіння соняшнику з більшим вмістом олії. Нові канали реалізації – переробні підприємства.	2021-2022рр.
	- інновації структури підприємства	Перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів.	2020 р.

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4
За змістом діяльності	- технологічні	Впровадження нового гібриду соняшнику	2021р.
	- технічні	Придбання техніки	2017-2022рр.
	- торговельні	Нові канали реалізації – переробні підприємства.	2022р.
	- управлінські	Перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів.	2020р.
За причинами виникнення	- реактивні	Перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів.	2020р.
		Нові канали реалізації – переробні підприємства.	2022р.
	- стратегічні	Придбання техніки. Впровадження нового гібриду соняшнику	2017-2022рр

Джерело: Сформовано автором.

Наведена а таблиці 2.14 класифікація інновацій, що були впроваджені підприємством, свідчить, що за змістом було впроваджено два види інновацій: інновації процесу, зокрема, придбано нову техніку, впроваджено новий гібрид соняшнику та здійснено перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів; а також ринкові інновації, зокрема було здійснено пошук нових каналів реалізації рослинницької продукції, а саме на переробні підприємства було реалізовано частину урожаю сої та соняшнику.

Всі наведені приклади впроваджених інновацій відносяться до поліпшувальних.

До інновацій на рівні робочого місця відносять інновації з переходу фахівців та спеціалістів на дистанційну роботу, що було спричинено ковідом, а потім війною. Придбання техніки та впровадження нового гібриду соняшнику – це інновації, що впроваджені на рівні виробничого підрозділу – галузі рослинництва та галузі тваринництва. Пошук нових каналів має значення для всього підприємства в цілому.

За сферою діяльності на вході в підприємство впроваджені нова техніка та новий гібрид, оскільки ці інновації допомагають краще використовувати інші входні ресурси. Завдяки інноваціям на вході, отримані інновації на виході, зокрема, насіння нового гібриду має вищу якість, бо містить більше

олії, ніж насіння попередніх гібридів. Нові канали реалізації допомагають реалізувати готову продукцію. До інновацій структури підприємства відносимо перехід на дистанційну роботу.

За змістом діяльності технологічною інновацією є впровадження нового гібриду, оновлення яких передбачено технологією вирощування соняшнику. Технічною інновацією є придбання нової техніки, що покращує технічний стан основних засобів. До торгівельних інновацій відносимо нові канали реалізації, до управлінських – перехід на дистанційну роботу.

За причинами виникнення до реактивних інновацій відносимо перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів підприємства, що є реакцією на ковід у 2020 році, а також пошук нових каналів реалізації, що є реакцією на наслідки війни та труднощі з продажем рослинницької продукції, що були у 2022 році.

До стратегічних інновацій відносимо придбання нової техніки та впровадження нового гібриду соняшнику Альзан, що дасть можливість підприємству мати вигоди та, можливо навіть переваги, протягом деякого періоду часу.

Таким чином, підприємство у стабільний період намагалося здійснювати інновації для здобуття переваг та отримання можливостей для виробництва продукції за допомогою сучасної інноваційної техніки та, відповідно, збільшення сум прибутку.

Інновації за обсягом інвестицій в середньому по роках були не дуже значними, що пояснюється відносно невеликим прибутками, оскільки підприємство відноситься до середніх і не отримує прибутки на рівні з великими підприємствами, отже не може здійснювати інновації на рівні з агрохолдингами.

Під час ковіду та у воєнний 2022 рік підприємство здійснювало реактивні інновації, для пошуку способів виживання у складній ситуації, в якій опинилися всі підприємства України.

Слід також відмітити, що більшість наведених інновацій були впроваджені у рослинництві, зокрема за період 2017-2022 рр. було придбано: три трактори, три культиватори, дві сівалки, дві жатки, три борони, один плуг. Загальна вартість придбаної за всі роки техніки для галузі рослинництва становить 21773,8 тис грн.

Для галузі тваринництва було придбано всього один роздавач кормів для великої рогатої худоби КТУ-10 у 2017 році. Вартість його становила 123333 грн., що займає 0,5% від вартості придбаної техніки для галузі рослинництва.

Далі проаналізуємо, як вплинуло придбання техніки на якісний стан основних виробничих засобів підприємства.

Таблиця 2.15 – Показники руху та якісного стану основних засобів

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022р. від 2020р.	
				натуральних одиниць	%
Первісна вартість основних виробничих засобів на початок року, тис. грн.	28420	29327	32654	4234	114,9
Надійшло ОВЗ за рік, тис. грн.	907	6947	2106	1199	232,2
Вибуло ОВЗ за рік, тис. грн.	-	3620	-	-	-
Первісна вартість основних виробничих засобів на кінець року, тис. грн.	29327	32654	34760	5433	118,5
Нараховано зносу, тис. грн.	3909	3654	5739	1830	146,8
Коефіцієнт надходження	0,03	0,24	0,06	0,03	200,0
Коефіцієнт вибуття	0,0	0,12	0,0	0	-
Коефіцієнт зростання	0,03	0,11	0,06	0,03	200,0
Коефіцієнт оновлення	0,03	0,21	0,06	0,03	200,0
Коефіцієнт зношення	0,13	0,11	0,17	0,04	130,8
Коефіцієнт придатності	0,87	0,89	0,83	-0,04	95,4
Питома вага активної частини, %	99,00	99,00	99,00	0	100,0

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.15 бачимо, що первісна вартість основних виробничих засобів зростає на 14,9% і склала 32654 тис грн. Це сталося через те, що збільшилася вартість основних засобів, що надійшли протягом року. Особливо великою була вартість основних засобів, що надійшли у 2021 році,

коли було придбано трактор «CASE», 2 жатки та 3 борони. Однак, у 2022 році вартість засобів, що надійшли, знову зменшилася у 3,3 рази, що спричинено зменшенням фінансування потреб підприємства в умовах війни.

Оскільки в крайніх роках не було вибуття основних засобів, то вартість на кінець року зросла на 18,5%. Вказані тенденції зі змінами вартості основних засобів обумовили те, що показники руху та оновлення основних засобів найбільшими були у 2021 році.

Коефіцієнт зносу збільшився на 30,8% і склав 0,17. Коефіцієнт зносу некритичний, відповідно коефіцієнт придатності свідчить про гарний якісний стан основних засобів. Однак, як бачимо, намітилась тенденція до збільшення коефіцієнту зносу. Отже підприємству треба відновлювати практику придбання та оновлення основних засобів кожного року.

Також відмітимо, що оновлення основних засобів у 2020-2022 роках відбувалося лише в рослинництві. В тваринництві ж використовують основні засоби, що вже відслужили свій термін експлуатації.

В структурі основних засобів 99% займають активні основні засоби, що відповідає напряму діяльності підприємства з виробництва рослинницької продукції.

Наступним етапом проаналізуємо динаміку та структуру капітальних інвестицій, що були здійснені Товариством за досліджуваний період.

Таблиця 2.16 – Динаміка капітальних інвестицій в ТОВ «За мир»

Стаття активу балансу	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відношення 2022р. до 2020р., %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	
Придбання (виготовлення) основних засобів	907	100	6947	79,4	2106	99,2	232,0
В т.ч. машини, обладнання та інвентар	-	-	3396	38,8	-	-	-
транспортні засоби	-	-	3551	40,6	-	-	-
Придбання (виращування) довгострокових біологічних активів	-	-	1791	20,6	17	0,8	-
Разом	907	100	8738	100	2123	100	234,0

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 2.16 бачимо, що загальна сума капітальних інвестицій у 2022 році порівняно з 2020 роком зросла у 2,3 рази і склала 2123 тис грн. Причиною низької інвестиційної активності у 2020 році є низький прибуток попереднього 2019 року - всього 3335 тис грн., отже можливості для і інвестицій були дуже обмеженими. Сума інвестицій склала всього 907 тис грн., що становить 27% від прибутку попереднього року.

Прибуток 2020 року в сумі 15559 тис грн. дав можливість у 2021 році здійснити потужні, як для даного підприємства, інвестиції, які становили 8738 тис грн. Це була найбільша сума інвестицій за весь досліджуваний період. Кошти були вкладені в придбання машин, обладнання та інвентарю – 38,8%, в придбання транспортних засобів – 40,6%, а також в придбання довгострокових біологічних активів – 20,6%. Зокрема було придбано у 2021 році трактор «Case» та 2 жатки.

Прибуток 2021 року в сумі 18332 тис грн. дав можливість у 2022 році здійснити інвестиції на суму 2123 тис грн., незважаючи на військові події. У 2022 році було придбано 3 борони. Хоча, все ж таки війна здійснила негативний вплив на суму інвестицій, яка стала меншою у 2022 році порівняно з 2021 роком аж на 76%.

Таким чином, інноваційна діяльність в ТОВ «За мир» здійснювалася в обмежених обсягах і стосувалася лише покращення процесу виробництва рослинницької продукції. Всі інновації були поліпшувальними, які не передбачали кардинальних змін в діяльності підприємства. Причиною є – недостатність коштів, а також усталений ритм діяльності, який керівництво підприємства не хотіло змінювати.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЗА МИР»

3.1 SWOT – аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства

Аналіз інноваційної діяльності та інвестиційних можливостей як її передумови показав, що підприємство намагається використовувати інновації, хоча загального тренду до їх значного нарощування в підприємстві не спостерігається. Інновації в кожному році здійснювалися в обмежених обсягах, що пояснюється нестабільністю надходження прибутків з року в рік.

Коефіцієнти ліквідності свідчать, що підприємство має можливість для покриття потреб на здійснення лише поточних витрат. Для інвестицій же ресурси дуже обмежені або навіть відсутні, особливо у 2022 р.

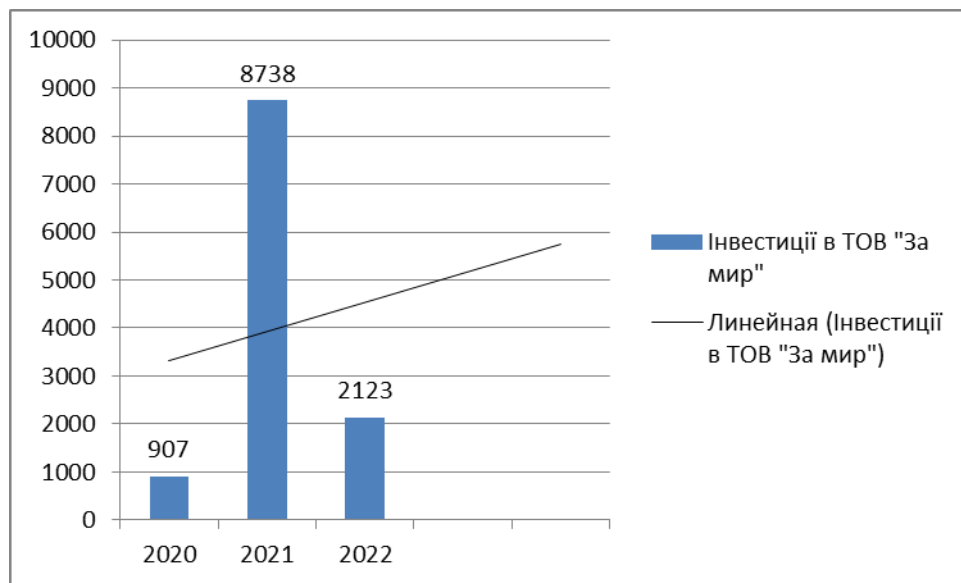
Показники структури капіталу свідчать, що понад 70% становить власний капітал, якого недостатньо для здійснення потужного інвестування. В структурі позикового капіталу частка довгострокових кредитів становить всього біля 2%. Це свідчить, що підприємство має потенціал для розширення банківського кредитування.

В структурі оборотних засобів гроші та їх еквіваленти становлять 0,5%, що не дає можливості здійснювати інвестиції.

Прибуток 2021 року на рівні понад 15 млн. грн. дав можливість здійснювати інвестування в основні засоби у 2021 році. Прибуток 2021 року на рівні понад 18 млн. грн. дав можливість здійснювати інвестиції у 2022 році. Хоча вони були значно меншими, ніж у 2021 році у зв'язку з війною. Прибуток 2022 року, що становив 1,8 млн. грн. зменшує можливості інвестицій в наступному періоді майже до нуля. Це саме підтверджують і показники рівня рентабельності.

Нестабільність надходження прибутку, обмеженість власних коштів та мала частка довгострокового банківського кредитування обумовлювали і нестабільність інноваційної діяльності.

У довоєнні роки підприємство здійснювало інновації у відповідності до отримання прибутку. Так, низький прибуток 2019 року не дав можливості здійснювати інвестиції у 2020 році. Динаміка капітальних інвестицій представлена на рис.3.1.

Джерело: Побудовано автором на основі даних таблиці 2.16.

Рисунок 3.1 - Динаміка капітальних інвестицій в ТОВ «За мир».

Як бачимо з рис.3.1, динаміка капітальних інвестицій мала циклічність, що було обумовлено нестабільністю прибутку по роках. Однак, як свідчить лінія тренду, незважаючи на низькі суми інвестицій в крайніх роках, все ж таки намітилася тенденція до розширення інноваційно-інвестиційної діяльності в ТОВ «За мир».

Також, виявлено, що всі нові види техніки у 2020-2022 роках купувалися для галузі рослинництва. І лише в попередньому до досліджуваного періоді, а саме у 2017 році, було придбано роздавач кормів для великої рогатої худоби, частка коштів на його придбання становила

всього 0,5% від вартості придбаної техніки для галузі рослинництва за період 2017-2022 рр.

Аналіз також показав, що якісний стан основних засобів добрий, коефіцієнт зносу в кожному аналізованому році не перевищував критичного рівня, максимальне значення коефіцієнту зносу становило лише 0,17. Однак, такий стан придатності властивий лише основним засобам рослинництва.

В тваринництві використовують новий лише кормороздатчик, всі інші основні засоби тваринництва використовуються по декілька десятків років. Так, приміщення корівника має залишкову вартість всього 11300 грн., що свідчить про те, що він майже відслужив свій термін експлуатації.

Для доїння корів використовуються дві доїльні установки АД-100Б та 18 доїльних апаратів ДАС-2Б, термін використання яких вже перевищує рекомендований.

Для аналізу того, яку частку займає амортизація в структурі витрат на виробництво продукції тваринництва, проаналізуємо дані таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Склад та структура витрат на виробництво продукції тваринництва

Види витрат	2020 р.		2021р.		2022р.		Відношення 2022 р. до 2020 р., %
	тис. грн	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Прямі матеріальні витрати - усього	12379,8	78,4	16060,1	80,8	15602,8	84,4	126,0
у т.ч. корми	8779,8	55,6	11581,0	58,3	9784,3	52,9	111,4
інша продукція сільського господарства (підстилка)	184,0	1,2	193,0	1,0	181,4	1,0	98,6
пальне і мастильні матеріали	415,6	2,6	614,5	3,1	920,2	5,0	221,4
електроенергія	620,0	3,9	787,6	4,0	1040,1	5,6	167,8
запасні частини та матеріали для ремонту	1740,2	11,0	2215,3	11,1	2308,1	12,5	132,6
Прямі витрати на оплату праці	2650,0	16,8	2945,3	14,8	2120,2	11,5	80,0
Інші прямі витрати - усього	682,0	4,3	764,0	3,9	591,7	3,2	86,8
у т.ч. відрахування на соціальні заходи	583,0	3,7	648,0	3,3	466,4	2,5	80,0
амортизація	99,0	0,6	116,0	0,6	125,3	0,7	126,6
Загальновиробничі витрати - усього	81,3	0,5	95,6	0,5	173,2	0,9	213,0
з них оплата послуг сторонніх організацій	81,3	0,5	95,6	0,5	173,2	0,9	213,0
Всього	15793,1	100	19865,0	100	18487,9	100	117,1

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 3.1 бачимо, що загальна сума витрат на виробництво продукції тваринництва зросла на 17,1% і склала у 2022 році 18487,9 тис грн. Причиною цього є збільшення витрат на корми, на пальне та мастильні матеріали, на електроенергію, на запасні частини та матеріали для ремонту, на амортизацію та на оплату послуг сторонніх організацій. Вказані види витрат, окрім амортизації зросли по причині зростання цін на ресурси та тарифу на електроенергію. Витрати на амортизацію зросли по причині переоцінки, оскільки за аналізований період для тваринництва, як ми відмітили вище, не було придбано ніяких основних засобів.

В структурі витрат найбільшу частку займають витрати на корми – понад 50%, що властиве галузі тваринництва, оскільки корми – це основний ресурс.

Амортизація та її питома вага становлять дуже невелике значення, що свідчить про те, що використовуються старі основні засоби, які вже відслужили свій термін експлуатації або їхній термін добігає кінця. Відповідно від малої залишкової вартості старих засобів нараховується невелика сума амортизації.

Отже, всі отримані дані щодо амортизації свідчать про те, що оновлення основних засобів у тваринництві не відбувалося не лише в аналізованому періоді 2020-2022 рр., але й у попередніх роках. Вартість придбаного роздавача кормів становила порівняно невелику суму 123333 грн. і не могла значно вплинути на збільшення вартості основних засобів та величину амортизації.

Відмітимо, що в галузі тваринництва ТОВ «За мир» займається виробництвом молока. Галузь відгодівлі великої рогатої худоби майже не розвинена через її збитковість. Новонароджених телят майже одразу реалізують, а приріс отримують від вибракуваних корів. Як бачили вище, у загальній вартості товарної продукції в середньому за три роки на продукцію вирощування великої рогатої худоби припадає всього 3,4%, а на молоко – 25,4% (див. табл.2.3).

В структурі витрат на виробництво продукції тваринництва також більша частка понад 72% в кожному році припадає теж на молоко. Такий розподіл за підгалуззями тваринництва обумовив те, що такі види витрат, як амортизація, електроенергія та послуги сторонніх організацій повністю відносяться на молоко, що, з одного боку сприяє зменшенню собівартості живої ваги, але, з іншого боку, спричиняє зростання собівартості молока.

Для підтвердження даного висловлювання проаналізуємо склад та структуру витрат на молоко.

Таблиця 3.2 – Склад та структура витрат на виробництво молока

Види витрат	2020 р.		2021р.		2022р.		Відношення 2022 р. до 2020 р., %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Прямі матеріальні витрати - усього	8836,5	78,6	11679,0	81,2	11346,3	84,4	128,4
у т.ч. корми	6205,2	55,2	7952,6	55,3	6718,8	50,0	108,3
пальне і мастильні матеріали	277,3	2,5	311,4	2,1	481,3	3,1	173,6
вартість решти прямих матеріальних витрат	2354,0	20,9	3415,0	23,7	4146,2	30,9	176,1
Прямі витрати на оплату праці	1825,5	16,2	2040,2	14,2	1468,7	10,9	80,5
Інші прямі витрати - усього	581,9	5,2	660,4	4,6	621,6	4,6	106,8
у т.ч. відрахування на соціальні заходи	401,6	3,6	448,8	3,1	323,1	2,4	80,5
амортизація	99,0	0,9	116,0	0,8	125,3	0,9	126,6
оплата послуг сторонніх організацій	81,3	0,7	95,6	0,7	173,2	1,3	213,0
Всього, тис грн	11243,9	100	14379,6	100	13436,6	100	119,5
Собівартість 1 ц молока, грн./ц	693,0		778,1		844,6		121,8

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

За даними таблиці 3.2 бачимо, що загальна сума витрат на виробництво молока зросла на 19,5%. Це сталося через зростання витрат по всіх видах, окрім витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи. Зменшення витрат по цих статтях говорить про те, що підприємство у 2022, кризовому через війну, році намагалося економити кошти.

Найбільше, у 2,13 рази, зросли витрати на оплату послуг сторонніх організацій, що пов'язано зростанням цін на послуги ветеринара та цін на ветеринарні препарати. А, як ми відмічали вище, витрати по цій статті, а також амортизація, повністю відносяться на молоко. Витрати на пальне

зросли на 73%, що пов'язане із значним зростанням цін на пальне навесні та на початку літа 2022 року через енергетичну кризу, спричинену бомбардуванням вітчизняних нафтопереробних підприємств.

Також значно зросли витрати по статті «вартість решти прямих матеріальних витрат» - на 76,1%. Одним з видів витрат, що входять до цієї статті є витрати на електроенергію. Відповідно, таке значне зростання по цій статті пов'язано із значним зростанням тарифу на електроенергію у 2022 році. А всі витрати на електроенергію у тваринництві відносяться на молоко.

Все вказане призвело до зростання собівартості 1 ц молока на 21,8%.

Узагальнення висновків з використанням SWOT-аналізу допоможе здійснити оцінку інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства.

Таблиця 3.3 - SWOT-аналіз інноваційно-інвестиційного потенціалу ТОВ «За мир»

Сильні сторони (S)	Можливості (O)
- Здатність отримувати прибуток, навіть у 2022р.; - Достатньо високе значення коефіцієнта покриття (поточної ліквідності); - Показники структури капіталу свідчать про високий рівень автономії та про наявність потенціалу до розширення банківського кредитування; - Активна інноваційна діяльність в рослинництві; - Гарний якісний стан основних засобів в рослинництві, коефіцієнт придатності становить понад 80%; - Наявність тренду до збільшення інвестицій;	- Можливість реалізації молока за вищою ціною при підвищенні його якості; - Пропозиція на ринку високопродуктивних та енерго ефективних сучасних технічних засобів; - Пропозиція сучасного доїльного обладнання; - Можливість кредитування;
Слабкі сторони (W)	Загрози (T)
- Значне зменшення виручки, прибутку та рівня рентабельності та всіх інших економічних показників ефективності використання ресурсів у 2022 р.; - Низький рівень всіх коефіцієнтів ліквідності (окрім поточної ліквідності) та маневреності; - Низька активність інноваційної діяльності в тваринництві; - Витрати на амортизацію, електроенергію та послуги повністю відносять ся на молоко, що збільшує його собівартість; - Застаріле існуюче доїльне обладнання, відсутність молокопроводу;	- Війна; - Економічна та політична нестабільність; - Низький добробут населення; - Потреба у великих сумах для інвестицій; - Високі процентні ставки за кредити.

Джерело: Сформовано автором.

Представлені в таблиці 3.3 результати оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу ТОВ «За мир» з використанням SWOT-аналізу свідчать, що підприємство має достатньо сильних сторін, зокрема: здатність підприємства отримувати прибуток та наявність у підприємства потенціалу до розширення банківського кредитування, а також активність інноваційної діяльності в рослинництві, що призвело до значного покращення якісного стану основних засобів рослинництва та наявність тренду до збільшення капітальних інвестицій.

Одночасно із сильними, підприємство має й багато слабких сторін, зокрема: значне зменшення показників ефективності у 2022 р., спричинене війною, що, в свою чергу спричинило низький рівень всіх коефіцієнтів ліквідності (окрім поточної ліквідності) та маневреності. Найслабкішою стороною вважаємо низьку активність інноваційної діяльності в тваринництві, де використовується застаріле доїльне обладнання без молокопроводу, через що неможливо отримати молоко високої якості та продати його за максимально можливою ціною. Також слабкою стороною є те, що витрати на амортизацію, електроенергію та послуги сторонніх організацій повністю відносяться на молоко, що обумовлює збільшення собівартості молока.

Отже підприємству слід використати можливості, такі як можливість реалізації молока за вищою ціною при підвищенні його якості; пропозиція на ринку сучасного доїльного обладнання, а також інших енерго ефективних сучасних технічних засобів; можливість отримати кредит в банківському секторі, хоча проценти сьогодні і не є низькими.

Таким чином, розширення в умовах існуючих можливостей інвестицій у придбання сучасної техніки для тваринництва сприятиме більш повному використанню сильних сторін, зменшенню кількості слабких сторін та нейтралізації негативного впливу зовнішніх загроз.

3.2 Розробка проекту підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства

Проведена оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу ТОВ «За мир» показав, слабкою його стороною є використання морально та фізично застарілого доїльного обладнання. Зокрема, процес доїння здійснюється за допомогою переносних доїльних установок АД-100Б. В родильному відділенні доїльні апарати ДАС-2Б.

Переносне доїльне обладнання передбачає велику кількість переходів оператора машинного доїння від корови до корови. Також це обладнання не передбачає наявності молокопроводу, в результаті чого молоко при переливанні з ємності в ємність контактує з навколишнім середовищем, відповідно може підвищуватися рівень його бактеріального обсіменіння, що зменшує його якість. Відповідно молоко не може бути реалізоване за максимально можливою ціною.

Отже, пропонуємо підприємству купити сучасне доїльне обладнання, яке передбачає використання молокопроводу. При цьому молоко не контактує з навколишнім середовищем, а по молокопроводу одразу попадає в загальну ємність для охолодження.

Пропозиція доїльного обладнання на ринку сьогодні є досить широкою. Обладнання пропонується як від вітчизняних, так і від іноземних виробників.

Одним з найбільш популярних сьогодні вважається обладнання фірми DeLaval, з використанням якого облаштовуються доїльні зали. В Україні діє дистриб'юторський центр, що значно спрощує вибір, придбання, монтаж обладнання та навчання персоналу.

Доїльні зали з використанням обладнання фірми DeLaval забезпечують власникам ферм ряд економічних переваг:

- підвищення якості молока до необхідного екологічного рівня;
- зростання ціни на якісне молоко;

- зниження захворюваності корів та збільшення тривалості їх господарського використання;
- збільшення середньорічного надою та, відповідно, прибутку на одну корову;
- облаштування доїльної зали не вимагає нового будівництва, а легко монтується в існуючих тваринницьких приміщеннях;
- зменшення трудомісткості, збільшення норми обслуговування, зменшення потреби в робочій силі та, відповідно, економія витрат на заробітну плату.

Аналіз пропозицій доїльного обладнання з молокопроводом фірми DeLaval показав, що загальна вартість необхідного набору обладнання для організації доїльної зали для поголів'я 200 гол становить 4096800 грн. А, оскільки в підприємстві станом на 2022 рік перебувало 291 гол, то треба купувати один повний комплект та додаткове обладнання. Або можна придбати два комплекти на 200 гол, а в перспективі розширити поголів'я до 400 гол. Площа приміщення в підприємстві дозволяє.

Враховуючи обмеженість фінансових ресурсів, а також те, що додаткове обладнання на більшу кількість корів можна докуповувати поступово і легко монтувати, то пропонуємо все ж таки придбати один повний комплект та додаткове обладнання. Витрати на додаткове обладнання складуть 241380 грн. Таким чином, загальна сума витрати на необхідне доїльне обладнання складе 4338180 грн.

Комплект доїльного обладнання включає молокопровід, молокоприймач, вакуумну магістраль, нагнітальну та лінію для промивання обладнання, молочно-вакуумні крани, насос відцентрованого типу, комплект з 12 доїльних апаратів, прилад «Мілкоскоп», комплект рухливих арок для забезпечення проходу людей та проїзду транспорту.

Витрати на реконструкцію існуючого приміщення та монтаж доїльного обладнання становлять 25% від вартості обладнання, що становить 1084545 грн. Відповідно загальні інвестиційні витрати на придбання обладнання та

його монтаж у реконструйованому тваринницькому приміщенні складуть 5422725 грн.

Як ми вже відмітили вище, впровадження даного виду обладнання принесе підприємству ряд переваг, вигоди від яких мають забезпечувати окупність інвестиційним вкладенням.

Першою перевагою є збільшення середньорічної продуктивності однієї корови. За даними виробника обладнання [5], продуктивність корови при використанні доїльного обладнання збільшується на 10% за рахунок покращення утримання корів та здійснення доїння за біологічним годинником.

Середня продуктивність корови в ТОВ «За мир» за період дослідження 2020-2022 рр. становила 6100 кг/гол за рік. Отже, при встановленні даного виду обладнання продуктивність становитиме 6710 кг/гол, тобто додатково від кожної корови можна отримати 610 кг. В розрахунку на все поголів'я, яке становить в підприємстві 291 гол, додатковий валовий надій складе 1775,1 ц. Валовий надій підприємства в середньому за 2020-2022 рр. складав 16873 ц. З урахуванням додаткового надою можна отримати 18648 ц.

Наступною перевагою від впровадження запропонованого обладнання є підвищення якості молока, яке можна реалізувати вищим ґатунком або навіть Екстра класом за вищою ціною. Ціна молока вищого ґатунку становить в середньому 12,75 грн./кг, ціна ґатунку Екстра класу становить 13,78 грн./кг. В планові розрахунки закладаємо середню величину ціни 13,25 грн./кг, що більше від середньої ціни за 2020-2022рр.

Отже виручка від реалізації спроектованого рівня валового надою складе:

$$18648 * 13,25 = 24708,6 \text{ тис грн.}$$

Тобто додаткова виручка, що можна отримати за рахунок збільшення середньої продуктивності та за рахунок збільшення ціни, складе 8850,4 тис грн.

Наступною перевагою запропонованого обладнання є його більша пропускна потужність, порівняно зі старим обладнанням, що скорочує витрати часу на процес доїння всіх корів, відповідно зменшується потреба в персоналі і підприємство матиме економію витрат на заробітну плату.

За досліджуваний період в підприємстві працювало 12 основних доярок та 4 підмінних. Норма обслуговування становила 25 голів на одну доярку за зміну. Впровадження доїльної зали за рахунок збільшення пропускної спроможності дасть можливість збільшити норму обслуговування до 50 голів. За такої норми обслуговування та поголів'я 291 гол, чисельність основних доярок складе 6 осіб, чисельність підмінних, в залежності від кількості вихідних, святкових та днів відпустки основної доярки, складе 3 особи. Таким чином загальна чисельність операторів машинного доїння складе 9 осіб, що на 7 осіб менше, ніж було фактично в підприємстві.

При середньомісячній заробітній у робітника в середньому за 2020-2022рр., яка становить 9326,3 грн./міс, економія заробітної плати за рік складе:

$$9326,3 \text{ грн./міс} * 7 \text{ ос} * 12 \text{ міс} = 783409,2 \text{ грн.}$$

Економія відрахувань на соціальні заходи складе:

$$783409,2 \text{ грн.} * 0,22 = 172350,0 \text{ грн.}$$

Отже, загальна економія по заробітній платі з відрахуваннями складе 955759,2 грн. за рік.

Аналіз витрат на виробництво продукції тваринництва, на виробництво молока та узагальнена оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу показали, що витрати на електроенергію повністю включаються у собівартість молока, що при зростанні тарифів на електроенергію загрожує зростанням собівартості молока.

Отже, для економії витрат на електроенергію пропонуємо підприємству встановити сонячні батареї, які дозволятимуть самостійно продукувати електроенергію та використовувати її на виробничі цілі.

В підприємстві в середньому за 2020-2022рр. витрати на електроенергію становили 915,9 тис грн., що при середньому за цей період тарифі 6,5 грн/кВт-год, свідчить, що потреба в електроенергії для виробництва молока становила 125523 к/Вт-год.

Продуктивність одного модуля сонячних батарей становить 7 кВт за годину. Якщо взяти середню тривалість світового дня в середньому у зимовий та літній період 8 год., то відповідно за рік такий модуль може виробити :

$$7 \text{ кВт/год} * 8 \text{ год} * 30 \text{ днів} * 12 \text{ міс} = 20160 \text{ кВт за рік.}$$

Отже, необхідна кількість таких модулів сонячних батарей для підприємства складе:

$$125523 / 20160 \approx 7 \text{ модулів.}$$

Вартість одного модуля з урахуванням монтажу становить 10 тис €, що в еквіваленті національної грошової одиниці становить 400 тис грн.

Отже, сума інвестицій, що необхідна на встановлення 7 модулів становить 2800000 грн.

Встановлені 7 модулів забезпечать виробництво кількості електроенергії, що буде повністю достатньо для покриття потреб тваринництва, зокрема виробництва молока, на яке списуються витрати на електроенергію. Сторонній організації підприємство платити не буде за електроенергію. Отже, результатом встановлення сонячних батарей є економія витрат на електроенергію, яка становить 915900 грн. за рік.

Таким чином за рахунок облаштування сучасної доїльної зали та встановлення сонячних батарей підприємство матиме:

- додатковий валовий надій за рахунок покращення технології доїння;
- підвищення якості молока;
- додаткову виручку і за рахунок більшого обсягу молока і за рахунок зростання ціни;
- економію витрат на оплату праці та відрахування;
- економію витрат на електроенергію.

Загальна сума вигод становить 10622 тис грн.

Сума інвестиційних витрат на облаштування доїльної зали та встановлення сонячних батарей разом складе 8222,7 грн.

Як бачимо, загальна сума вигод покриває інвестиційні витрати навіть з надлишком. За таких показників термін окупності інвестиційних витрат може скласти 0,8 року або біля 10 міс.

Однак, враховуючи нестабільність прибутку, що мала в підприємстві за досліджуваний період, воно не має власних коштів для визначеної інвестиційної потреби. Тому пропонуємо підприємству скористатися банківським кредитом. Тим більше, що аналіз показав, що частка довгострокових кредитів є незначною, тому підприємство може використати банківське кредитування для здійснення довгострокових інвестицій.

Середній чистий прибуток ТОВ «За мир» за 2020-2022 рр. складав 11904 тис грн. Однак, 2022 році він становив всього 1822 тис грн. Враховуючи це визначаємо, що підприємство може брати кредит не менше, ніж на 5 років.

Сума кредиту 8222700 грн. терміном на 5 років рівними частинами. Відсоткова ставка 20%. Одноразова комісія 1,0%.

Отже, сума щорічного платежу для погашення кредиту, так зване тіло кредиту, становить:

$$8222700 / 5 = 1644540 \text{ грн. щорічно протягом 5-ти років.}$$

Сума одноразової комісії складе:

$$8222700 * 0,01 = 82227 \text{ грн.}$$

Сума відсотків за користування банківським кредитом складе:

$$1 \text{ рік: } 8222700 * 0,20 = 1644540 \text{ грн.}$$

$$2 \text{ рік: } (8222700 - 1644540) * 0,20 = 1315640 \text{ грн.}$$

$$3 \text{ рік: } (8222700 - 1644540 - 1644540) * 0,20 = 986724 \text{ грн.}$$

$$4 \text{ рік: } (8222700 - 1644540 - 1644540 - 1644540) * 0,20 = 657816 \text{ грн.}$$

$$5 \text{ рік: } (8222700 - 1644540 - 1644540 - 1644540 - 1644540) * 0,20 = 328908 \text{ грн.}$$

В наступній таблиці розрахуємо суму фінансових витрат на обслуговування банківського кредиту.

Таблиця 3.4 – Розрахунок фінансових витрат, грн.

Показники	0-й рік	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік	5-й рік
Сума кредиту	8222700					
Одноразова комісія		82227				
Тіло кредиту		1644540	1644540	1644540	1644540	1644540
Відсотки		1644540	1315640	986724	657816	328908
Всього		3371300	2960180	2631264	2302356	1973448
В середньому за 5 років	х	2647709				

Джерело: Розраховано автором.

За даними таблиці 3.4 бачимо, що найбільшою сума фінансових витрат є у першому році, оскільки в цьому році слід сплатити одноразову комісію 82227 грн., а також найбільшою буде сума відсотків за кредит 1644540 грн. Далі, з кожним роком сума фінансових витрат зменшується, оскільки кредит поступово погашається, відповідно зменшуються відсотки. Загальна сума відсотків за кредит складе 4933628 грн. Однак, без кредиту підприємство не зможе придбати запропоноване обладнання для доїння та встановити сонячні батареї.

Розроблений та запропонований проект підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності для ТОВ «За мир», що включає облаштування доїльної зали та встановлення сонячних батарей, потребує подальшого обґрунтування шляхом визначення відповідних економічних показників, що буде здійснено в наступному підрозділі.

3.3 Економічне обґрунтування доцільності проекту

Запропоновані заходи в першу чергу стосуються підвищення ефективності виробництва молока в підприємстві, оскільки доїльна зала буде використовуватися тільки в цій підгалузі, потужність сонячних батарей

також визначена на потреби даної галузі. Тому економічне обґрунтування доцільності проекту починаємо з планування собівартості виробництва молока. Базою для розрахунків є фактичні середні витрати на виробництво молока за 2020-2022 рр. Оскільки 2022 рік був нетиповим у діяльності підприємств внаслідок війни, внаслідок чого зменшились виручка, чистий прибуток по підприємству. Також середньорічний надій значно відрізнявся від аналогічних показників попередніх років. Тому, для об'єктивності розрахунків використовуємо середні показники.

Витрати на корми, паливні та мастильні матеріали, а також витрати на оплату послуг сторонніх організації не зміняться, оскільки наші пропозиції на них не впливають.

Витрати по статті «Вартість решти прямих матеріальних витрат» зменшаться на величину економії по електроенергії, що розрахована в попередньому розділі.

Витрати по статтях «Прямі витрати на оплату праці» та «Відрахування на соціальні заходи» зменшаться на величину економії, які підприємство матиме внаслідок зменшення чисельності персоналу.

Також відбудуться зміни по статті «Амортизація». Для розрахунку річної суми амортизації нового доїльного обладнання та сонячних батарей слід визначити термін їхньої експлуатації, який у відповідності до Податкового кодексу не може становити менше 5 років для такого виду обладнання. Отже, для підприємства визначаємо термін експлуатації 10 років.

Сума річної амортизації для доїльної зали та сонячних батарей становить:

$$8222700 / 10 = 822270 \text{ грн.}$$

Сума витрат на обслуговування банківського кредиту будуть включені до складу фінансових витрат загалом по підприємству.

Далі розрахуємо величину витрат на виробництво молока з урахуванням всіх видів економії та додаткових витрат, що виникають

внаслідок впровадження запропонованого інноваційно-інвестиційного проекту

Таблиця 3.5 – Склад та структура витрат на виробництво молока на перспективу, тис грн.

Види витрат	В середньому за 2020-2022 рр.		Проект		Відношення 2022 р. до 2020 р., %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Прямі матеріальні витрати - усього	10620,6	81,5	9704,7	81,9	91,4
у т.ч. корми	6958,9	53,4	6958,9	58,7	100,0
пальне і мастильні матеріали	356,7	2,7	356,7	3,0	100,0
вартість решти прямих матеріальних витрат	3305,0	25,4	2389,1	20,2	72,3
Прямі витрати на оплату праці	1778,1	13,7	994,7	8,4	55,9
Інші прямі витрати - усього	621,3	4,8	1157,9	9,7	186,4
у т.ч. відрахування на соціальні заходи	391,2	3,0	218,9	1,8	56,0
амортизація	113,4	0,9	822,3	6,9	725,1
оплата послуг сторонніх організацій	116,7	0,9	116,7	1,0	100,0
Всього	13020,0	100	11857,3	100	91,1
Собівартість 1 ц молока, грн./ц	771,9		635,8		82,4

Джерело: Розраховано автором на основі даних ТОВ «За мир».

З даних таблиці 3.5 бачимо, що загальна сума витрат на виробництво молока після впровадження інноваційно-інвестиційного проекту зменшиться на 8,9% і складе 11857,3 тис грн. Зменшення обумовлене наявністю економії по електроенергії, по заробітній платі з відрахуваннями, суми чого було достатньо для покриття додаткових витрат на амортизацію нового обладнання.

Собівартість виробництва 1 ц молока, при проектному рівні валового виробництва 18648 ц та розрахованій сумі проектних витрат, складе 635,8 грн./ц, що на 17,6% менше, від фактичної собівартості.

Собівартість 1 ц зменшилася під впливом двох чинників: зменшення загальних витрат та збільшення валового надою молока.

Отже інноваційно-інвестиційний проект є доцільним, оскільки призведе до збільшення обсягу виробництва та зменшення собівартості.

Відмітимо, що при розрахунку витрат на виробництво молока ще не враховані витрати на обслуговування кредиту, які відносяться до фінансових витрат, які, в свою чергу, приймають участь в розрахунку фінансових результатів діяльності в цілому по підприємству. Однак, оскільки запропонований інноваційно-інвестиційний проект стосується галузі виробництва молока, то далі врахуємо ці фінансові витрати при визначенні доцільності впровадження проекту саме у галузь виробництва молока.

Відмітимо, що впровадження інноваційно-інвестиційних проектів пов'язано з тривалим періодом часу, за який можуть мати місце інфляційний чи інші ризики. Тому для більшої достовірності оцінку доцільності впровадження інноваційно-інвестиційних проектів слід здійснювати з урахуванням фактора часу, що буде представлено в наступній таблиці. Коефіцієнт дисконтування беремо на рівні ставки відсотка за кредит, яка виконує роль внутрішньої норми доходності і свідчить, що досягнутий рівень рентабельності не може бути меншим, ніж ставка дисконту, тобто 20%.

Таблиця 3.6 – Оцінка доцільності інноваційно-інвестиційного проекту з урахуванням фактора часу, тис грн.

Показники	0-й рік	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік	5-й рік
Сума початкових інвестицій	8222,7					
Фінансовий результат від операційної діяльності		24709,0	24709,0	24709,0	24709,0	24709,0
Витрати на виробництво молока (-)		11857,0	11857,0	11857,0	11857,0	11857,0
Фінансові витрати в т.ч. одноразова комісія (-)		822,3				
тіло кредиту (-)		1644,5	1644,5	1644,5	1644,5	1644,5
відсотки (-)		1644,5	1315,6	986,7	657,8	328,9
Амортизація (+)		822,3	822,3	822,3	822,3	822,3
Грошовий потік		9563,0	10714,2	11043,1	11372,0	11700,9
Коефіцієнт дисконтування (при $r=20\%$)		0,83	0,69	0,58	0,48	0,40
Дисконтований грошовий потік		7937,3	7392,8	6405,0	5459,0	4680,4

Джерело: Розраховано автором.

З даних таблиці 3.6 бачимо, що звичайний грошовий потік зростає з кожним роком, оскільки зменшується сума відсотків. А дисконтований грошовий потік, навпаки, з кожним роком зменшується, що відбувається під впливом фактора часу.

Далі з використанням даних таблиці 3.6 слід визначити показники оцінки доцільності інноваційно-інвестиційного проекту, а саме: чисту теперішню вартість, індекс доходності, термін окупності інвестицій.

Чиста теперішня вартість може бути визначена за формулою (3.1):

$$ЧТВ = \sum_{t=1}^n \frac{ГП_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{I_t}{(1+r)_t}, \quad (3.1)$$

де $ЧТВ$ – чиста теперішня вартість, тис грн.;

$ГП_t$ – грошовий потік за t -й рік, тис грн.;

I_t – початкові інвестиції t -й рік, тис грн.;

r – ставка дисконту, %.

Перед визначенням показника $ЧТВ$ відмітимо, що дисконтова ні грошові потоки вже розраховані (див. табл.3.6).

Потреби в дисконтуванні початкових інвестицій в нашому прикладі не потрібно, оскільки вони виникають в теперішньому періоді, а в інших роках не повторюються.

Отже, чиста теперішня вартість складе:

$$ЧТВ = (7937,3 + 7392,8 + 6405,0 + 5459,0 + 4680,4) - 8222,7 = 31874,5 - 8222,7 = 23651,8 \text{ тис грн.}$$

Індекс доходності інвестицій визначаємо за формулою (3.2):

$$ІД = \sum_{t=1}^n \frac{ГП_t}{(1+r)^t} : \sum_{t=0}^n \frac{I_t}{(1+r)_t}, \quad (3.2)$$

де ID – індекс доходності інвестицій.

Отже, індекс доходності інвестицій складе:

$$ID = 31874,5 \div 8222,7 = 3,8.$$

Термін окупності визначаємо за формулою (3.3):

$$To = \frac{I}{\overline{ГПсер}}, \quad (3.3)$$

де I – загальна сума інвестицій у теперішній вартості;

$\overline{ГПсер}$ – середньорічна сума грошового потоку в теперішній вартості.

Отже, термін окупності складе:

$$To = \frac{8222,7}{(31874,5) \div 5} = 1,3 \text{ року.}$$

Здійснивши оцінку доцільності інноваційно-інвестиційного проекту з урахуванням фактора часу, робимо висновок, що проект доцільний до впровадження, оскільки чиста теперішня вартість має позитивне значення, тобто сума дисконтованих доходів повністю, навіть з великим надлишком (23651,8 тис грн.) покриває інвестиційні витрати. Індекс доходності інвестицій значно більший від 1,0, що також свідчить про багатократне покриття початкових інвестицій доходами. Термін окупності складе всього 1,3 року. Отже, запропонований проект може бути впроваджений в ТОВ «За мир».

Далі слід визначити, як вплине впровадження запропонованого інноваційно-інвестиційного проекту на фінансові результати діяльності підприємства в цілому у порівнянні з фактичними показниками.

Відмітимо, що як базу для порівняння проектних показників використовуємо середні дані за період дослідження 2020-2022рр. Для розрахунку проектної суми чистого прибутку використовуємо середнє значення фінансових витрат, що визначене вище (див. табл.3.4).

Для визначення чистого доходу від реалізації по підприємству ми від середньої величини чистого доходу віднімали середню за три роки виручку

по молоку і додавали проектну суму виручки, яка зросла за рахунок збільшення продуктивності корів після впровадження доїльної зали.

Аналогічно визначалася собівартість реалізованої продукції з використанням даних, отриманих вище (див. табл.3.5).

Таблиця 3.7 - Фінансові результати та рентабельність діяльності ТОВ «За мир» з урахуванням результатів інноваційно-інвестиційного проекту

Показники	В середньому за 2020-2022 рр.	Проект	Проект 1-го року після сплати кредиту	Відношення проекту 1-го року до середніх показників, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	62383	71233	71233	114,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	40582	39419	39419	97,1
Валовий прибуток (збиток)	21801	31814	31814	145,9
Інші операційні доходи	3829	3829	3829	-
Адміністративні витрати	3069	3069	3069	-
Витрати на збут	6103	6470	6470	106,0
Інші операційні витрати	3096	3096	3096	-
Фінансовий результат від операційної діяльності	13362	23008	23008	172,2-
Інші фінансові доходи	100	100	100	-
Фінансові витрати	1559	4207	1559	-
Чистий фінансовий результат (прибуток)	11903	18901	21549	181,0
Рівень сукупної рентабельності, %	18,3	33,6	40,2	+21,9 п.п.

Джерело: Розраховано автором.

З даних таблиці 3.7 бачимо, що чистий дохід від реалізації продукції зростає на 14,1% і складе в проектному варіанті 71233 тис грн. Це сталося через збільшення виручки від реалізації молока, яка зросла за рахунок збільшення продуктивності корів, а також за рахунок підвищення ціни на молоко, якість якого покращиться після впровадження доїльної зали.

Собівартість реалізованої продукції зменшиться на 2,9%, оскільки зменшаться витрати на виробництво молока. Причиною чого є економія по електроенергії та по заробітній платі з відрахуваннями.

В результаті цих змін доходу та собівартості валовий прибуток зростає на 45,9% і складе 31814 тис грн.

Інші операційні доходи, адміністративні витрати, інші операційні витрати, інші фінансові доходи залишаються без змін, оскільки пропонований інноваційно-інвестиційний проект на них не впливає.

Фінансові витрати спочатку зростуть, що пов'язано з необхідністю погашення кредиту та сплати відсотків за нього. Потім з кожним роком погашення кредиту фінансові витрати будуть зменшуватися, оскільки зменшується сума відсотків (див. табл.3.4). В середньому за 5-ти річний період сплати кредиту фінансові витрати становитимуть 4207 тис грн., що більше фактичного середнього показника на величину витрат по сплаті кредиту та відсотків, які в середньому складають 2648 тис грн. Отже, протягом перших 5-ти років, коли буде попишатися кредит, чистий прибуток підприємства складе 18901 тис грн., а рівень рентабельності 33,6%, що більше від фактичних показників.

У 1-й та всі наступні роки після сплати кредиту сума фінансових витрат зменшиться, відповідно підприємство буде отримувати чистий прибуток 21549 тис грн., що на 81% перевищує фактичний показник. Рівень рентабельності складе 40,2%, що на 21,9 процентних пункти більше від фактичного показника.

Таким чином, впровадження інноваційно-інвестиційного проекту є доцільним для ТОВ «За мир», оскільки значно покращує показники ефективності його діяльності.

ВИСНОВКИ

Інновації відіграють важливу роль в діяльності підприємства, забезпечуючи йому конкурентні переваги. Але для розробки та впровадження інновацій потрібні інвестиції. Тому вивчення питання підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності є актуальним.

Дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності здійснювалося на прикладі ТОВ «За мир» Сумського району. Підприємство використовує 1846 га ріллі. Чисельність працівників 50 осіб. У зв'язку з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році всі показники ефективності використання ресурсів та діяльності підприємства значно погіршилися. Однак, позитивним є те, що незважаючи на війну, підприємство спрацювало з прибутком, хоча й значно меншим, ніж у попередніх роках. Прибуток склав 1822 тис грн. Рівень рентабельності 3,5%.

На основі аналізу інвестиційних можливостей як передумов для здійснення інноваційної діяльності зроблені такі висновки:

- коефіцієнти ліквідності свідчать, що підприємство має можливість для покриття потреб лише на здійснення поточних витрат, для інвестицій ресурси дуже обмежені;
- показники структури капіталу свідчать, що підприємство достатньо фінансове стійке і незалежне від банківських кредитів. Коефіцієнт автономії, який становить 0,7, свідчить про наявність потенціалу для розширення банківського кредитування, в тому числі й на здійснення інвестицій в інноваційну діяльність.
- аналіз фінансових результатів свідчить про майже повну відсутність власних джерел коштів для інвестицій в інноваційну діяльність, особливо у 2022 р.

Аналіз інноваційної діяльності показав, що:

- інновації, що були впроваджені підприємством, були двох видів: інновації процесу, зокрема, придбано нову техніку, впроваджено новий

гібрид соняшнику та здійснено перехід на дистанційну роботу фахівців та спеціалістів; а також ринкові інновації, зокрема було здійснено пошук нових каналів реалізації рослинницької продукції;

- більшість інновацій були впроваджені у рослинництві. Для галузі тваринництва було придбано всього один роздавач кормів у 2017 році;

- інновації в придбання техніки покращили якісний стан основних засобів. Коефіцієнт зносу становив 0,13-0,17, однак це властиво лише основним засобам рослинництва;

- в тваринництві використовують новий лише кормороздатчик, всі інші основні засоби використовуються багато років і вони є застарілим, як фізично, так і морально. Так для доїння корів використовуються дві доїльні установки АД-100Б та 18 доїльних апаратів ДАС-2Б, термін використання яких вже перевищує рекомендований;

- питома вага амортизації в структурі витрат на виробництво продукції тваринництва становить дуже невелике значення, що свідчить про те, що використовуються старі основні засоби;

- динаміка капітальних інвестицій мала циклічність, що було обумовлено нестабільністю прибутку по роках. Однак, як свідчить лінія тренду, незважаючи на низькі суми інвестицій в крайніх роках, все ж таки намітилася тенденція до розширення інноваційно-інвестиційної діяльності;

Результати оцінки інноваційно-інвестиційного потенціалу ТОВ «За мир» з використанням SWOT-аналізу свідчать, що підприємство має достатньо сильних сторін, зокрема: здатність підприємства отримувати прибуток, наявність потенціалу до розширення банківського кредитування, активність інноваційної діяльності, наявність тренду до збільшення капітальних інвестицій.

Найслабкішою стороною вважаємо низьку активність інноваційної діяльності в тваринництві, де використовується застаріле доїльне обладнання без молокопроводу, через що неможливо отримати молоко високої якості та продати його за максимально можливою ціною.

Таким чином, розширення в умовах існуючих можливостей інвестицій у придбання сучасної техніки для тваринництва сприятиме більш повному використанню сильних сторін, зменшенню кількості слабких сторін та нейтралізації негативного впливу зовнішніх загроз.

Отже, пропонуємо підприємству купити сучасне доїльне обладнання з молокопроводом фірми DeLaval. Загальні інвестиційні витрати на придбання комплекту обладнання та реконструкцію приміщення складуть 5422,7 тис грн.

Від впровадження доїльної зали підприємство отримає наступні вигоди:

- збільшення середньорічної продуктивності однієї корови на 10% за рахунок покращення утримання корів, доїння за біологічним годинником, покращення якості видоювання молока; продуктивність складе 6710 кг/гол, валовий надій - 18648 ц;
- підвищення якості молока до необхідного екологічного рівня, відповідно стане можливою реалізація молока за ціною Екстра класу та вищого сорту; Виручка складе 24708,6 тис грн., що на 8850,4 тис грн. більше від фактичної;
- скорочення трудомісткості процесу доїння внаслідок більшої пропускної потужності обладнання, відповідно зменшується потреба в персоналі на 7 осіб; економія витрат на заробітну плату з відрахуваннями складе 955759,2 грн. за рік.

Для зменшення витрат на електроенергію при виробництві продукції тваринництва пропонуємо підприємству встановити сонячні батареї. Сума інвестицій, що необхідна на встановлення 7 модулів становить 2800000 грн.

Економія витрат на електроенергію складе 915900 грн. за рік.

Отже, загальна сума вигод становить 10622 тис грн. А загальна сума інвестиційних витрат на облаштування доїльної зали та встановлення сонячних батарей разом складе 8222,7 грн.

Проведена оцінка доцільності інноваційно-інвестиційного проекту з урахуванням фактора часу показала, що проект доцільний до впровадження,

оскільки чиста теперішня вартість має позитивне значення, тобто сума дисконтованих доходів повністю, навіть з великим надлишком (23651,8 тис грн.) покриває інвестиційні витрати. Індекс доходності інвестицій значно більший від 1,0, що також свідчить про багатократне покриття початкових інвестицій доходами. Термін окупності складе всього 1,3 року. Отже, запропонований проект може бути впроваджений в ТОВ «За мир».

Визначення показників ефективності діяльності підприємства на перспективу з урахуванням впровадження інноваційно-інвестиційного проекту показало, що:

- чистий дохід від реалізації продукції зросте на 14,1% і складе в проектному варіанті 71233 тис грн. Це сталося через збільшення виручки від реалізації молока, яка зросла за рахунок збільшення продуктивності корів, а також за рахунок підвищення ціни на молоко, якість якого покращиться після впровадження доїльної зали;

- собівартість реалізованої продукції зменшиться на 2,9%, оскільки зменшаться витрати на виробництво молока. Причиною чого є економія по електроенергії та по заробітній платі з відрахуваннями;

- валовий прибуток зросте на 45,9% і складе 31814 тис грн.;

- протягом перших 5-ти років, коли буде попишатися кредит, чистий прибуток підприємства складе 18901 тис грн., а рівень рентабельності 33,6%, що більше від фактичних показників;

- у 1-й та всі наступні роки після сплати кредиту сума фінансових витрат зменшиться, відповідно підприємство буде отримувати ще більший чистий прибуток в сумі 21549 тис грн., що на 81% перевищує фактичний показник. Рівень рентабельності складе 40,2%, що на 21,9 процентних пункти більше від фактичного показника.

Таким чином, впровадження інноваційно-інвестиційного проекту є доцільним для ТОВ «За мир», оскільки значно покращує показники ефективності його діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ватченко О.Б., Ватченко Б.С., Черевко О.Л. Інноваційний розвиток підприємства : навч. посібник. Дніпро : Акцент ПП, 2017. 404 с.
2. Гончарова О.М., Єгорова Г.А. Шляхи підвищення ефективності виробництва підприємств агросектору України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 4. С.34-38. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2015/9.pdf (дата звернення 27.05.2023).
3. Гук О.В., Шендерівська Л.П., Мошонько Г.А. Інвестування інноваційної діяльності: початковий посібник для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 073 Менеджмент. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/48941/1/Invest_GSM_2022.pdf (дата звернення: 02.09.2023).
4. Гуторов О.І., Ярута М.Ю., Сисоєва С.І. Економіка та організація інноваційної діяльності : навч. посіб. Харків : Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва, 2019. 227 с.
5. Доїльні зали. URL: <https://www.delaval.com/uk/nashi-rishennya/doyinnya/doyilni-zali/> (дата звернення: 02.11.2023).
6. Дудар В.Т., Шумський А.В., Язлюк Б.О. Ефективність інноваційного розвитку агропромислового виробництва: монографія. Тернопіль: Астон, 2013. 260 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12616/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf> (дата звернення: 02.09.2023).
7. Дудник О.В. Інвестиційні стратегії підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2016. № 5 С. 79. URL: <http://eapk.org.ua/contents/2016/05/79> (дата звернення: 02.09.2023).

8. Дурбалова Н.І. Інноваційно-інвестиційний вектор розвитку хлібопекарських підприємств. *Економіка харчової промисловості*. 2019. Том 11. Випуск 3. С. 66-72.
9. Заїка С., Грідін О., Заїка О. (2023). Інновації в сталому розвитку аграрного виробництва: тенденції, проблеми, перспективи. *Економіка та суспільство*, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-69> (дата звернення: 10.09.2023).
10. Йохна М.А., Стадник В.В. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. К.: Видавничий центр “Академія”, 2005. 400 с.
11. Кагановський О.С., Чмутова І.М., Аналіз ресурсних та інвестиційно-інноваційних факторів розвитку галузевих структур. *Бізнес-інформ*. 2023. №6. С. 70-80. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-6_0-pages-70_80.pdf (дата звернення: 10.09.2023).
12. Ковальова О.М, Новак А.О., Новак О.М., Карпенко Я.В. Інноваційні напрями розвитку аграрних підприємств як засіб зміцнення конкурентоспроможності. *Управління бізнес-процесами та технологічними інноваціями в сучасних умовах та в післявоєнний період*. Зб. тез доповідей Міжнародної конференції. Частина 1. м. Київ, Національний транспортний університет. 10-11 жовтня 2023р. С.400-402
13. Крилов Д.В. Аналіз рейтингового оцінювання розвитку інноваційної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10285> (дата звернення: 02.09.2023).
14. Куліков О.П., Квашина Ю.А., Кривонос К.В. Формування інноваційного потенціалу підприємств в умовах цифрової економіки. *Бізнес-Інформ*. 2023. №6 С.99-105. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-6_0-pages-99_105.pdf (дата звернення: 10.09.2023).

15. Малиш І.А. Управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств аграрного сектору : дис. ... д-ра філософії : 073 - Менеджмент. Харків, 2021. 248 с.
16. Новак А.О. Теоретичні основи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина 2. м. Полтава, 30 – 31 травня 2023 р. Полтава, 2023. С.176-178.
17. Ткачук О.М., Германюк Н.В. Сучасне удосконалення інноваційної діяльності підприємства. *Економіка і організація управління*. 2020. № 4 (40). С.90-99.
18. Федоряк Р.А., Крат А.М. Підходи до розробки проекту інвестиційної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/83.pdf (дата звернення: 02.09.2023).
19. Хахула Б. Економічні проблеми розвитку інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах України. *Продовольчі ресурси*. 2022. №10(19), С.265-273. <https://doi.org/10.31073/foodresources2022-19-29> (дата звернення: 02.09.2023).
20. Хахула Б.В. Інновації, як чинник прискорення науково-технічного прогресу в аграрному секторі України. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. С. 79–85. DOI: [10.32702/2306-6792.2022.9-10.79](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.9-10.79) (дата звернення: 02.09.2023).
21. Швиданенко Г.О., Оголь О.В., Заїкіна В.В. Обґрунтування інвестиційних проектів у процесі трансформації форм власності: Навч. посібник / За заг. ред. Г. О. Швиданенко. К.: КНЕУ, 1998. 172 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197268603.pdf> (дата звернення: 02.09.2023).
22. Юрченко О.М. Методичні підходи до оцінювання ефективності інвестиційної діяльності підприємств зернопродуктового підкомплексу. *Економіка. фінанси. менеджмент: актуальні питання науки і практики*.

2018, № 11. URL:
<http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/50y27eq|xMA06g4V7FLH.pdf>

(дата звернення: 02.09.2023).

23. Atkinson, R. D. Understanding the U. S. National Innovation System, 2020. *Information Technology & Innovation Foundation*. November 2, 2020. URL: <https://itif.org/publications/2020/11/02/understanding-us-national-innovation-system2020> (accessed 10.09.2023).

24. Bradul A., Varava L., Turylo A., Dashko I., Varava A. (2021). Forecasting the effectiveness of the enterprise to intensify innovation and investment development, taking into account the financial component of economic potential. *Eastern-Europ. J. of Enterprise Technologies*. № 4/13. С. 89-100.

25. Keilberg, H., Azimont, F., Reid, E. (2015). Market innovation processes: Balancing stability and change. *Industrial Marketing Management*. Vol. 44. P. 4-12. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0019850114001692?via%3Dihub> (accessed 09.09.2023)

26. Kozlovskiy S., Baidala V., Tkachuk O., Kozyrskaya T. (2018). Management of the Sustainable Development of the Agrarian Sector of the Regions of Ukraine. *Montenegrin Journal of Economics*, 4, 169-184.

27. Mykoliuk O., Prylepa N. Management of innovative development of enterprises in the context of a choice of energy security strategy. *Innovative technologies and scientific solutions for industries*. 2018. No. 3 (5). С. 114-121.

28. Voloshchuk, K., Voloshchuk, Y., Voloshchuk, V., Innovative development of Ukraine. Proceedings of the 2018 International Scientific Conference 'Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy' No 1.p. 62-68.

ДОДАТКИ